EN | РУС | КЫР

2017 SUBSTANCE USE AND ADDICTION AMONG YOUTH KYRGYZSTAN

ПСИХОАКТИВНЫЕ ВЕЩЕСТВА И ЗАВИСИМОСТИ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ КЫРГЫЗСТАН 2017

Central Asia Drug CADAP Action Programme
This Programme is funded by the European Union

AIDS Foundation East West
СПИД Фонд Чыгыш Батыш

2017

SUBSTANCE USE AND ADDICTION AMONG YOUTH KYRGYZSTAN 2017

ПСИХОАКТИВНЫЕ ВЕЩЕСТВА И ЗАВИСИМОСТИ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ КЫРГЫЗСТАН 2017

English.....5

Русский.....23

Кыргызский.....43

Disclaimer:

This report was prepared within the framework of the Central Asia Drug Action Programme – Phase 6 (CADAP 6) in the component "National Focal Points" (NFP). It uses the 2017 data gathered within the ESPAD Kyrgyzstan study.

The content of this summary does not reflect the official opinions of the European Union and its Member States or the official opinion of the Government of Kyrgyzstan and should be seen solely as product of CADAP 6.

All comments, proposals, and ideas for improvements should be sent to **kancelar@resad.cz**

The electronic version of this report can be downloaded free of charge from **www.cadap-eu.org** and from **www.resad.cz**

Design & layout: Missing Element Prague (www.missing-element.com)

Published by © ResAd, 2018
Опубликовано © ResAd, 2018
Жарыяланды © ResAd, 2018

ISBN 978-80-905795-0-7

Survey of substance use and behavioural addiction among pupils in the Kyrgyz Republic in 2017

Based on the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs - ESPAD

Authors:

Dinara Madybaeva, monitoring & evaluation/ PF „AIDS Foundation East West of Kyrgyz Republic“

Aida Karipova, monitoring & evaluation/ PF „AIDS Foundation East West of Kazahstan“

Reviewers:

Viktor Mravcik, Ph.D, head/ Czech National Monitoring Centre for Drugs and Addiction

Pavla Chomynova, monitoring and research/ Czech National Monitoring Centre for Drugs and Addiction

Table of contents

Summary 7
Methodology 7
Results. Substance use among students in figures 7
1 Introduction 8
2 European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) 8
3 ESPAD survey in Kyrgyz Republic in 2017 9
3.1 Methodology and design 9
3.2 Results 10
About the Central Asia Drug Action Programme (CADAP 6) 20

Summary

Methodology

- The methodology and tools strictly followed the European School Project on Alcohol and Drugs.
- Target population were pupils in educational institutions of all Kyrgyz regions born in 2001. In practice, 9th and 10th grades of comprehensive schools, gymnasiums, and private schools and 1st grades of institutions of primary technical education (lyceums) and secondary vocational education (colleges) were covered. A two-stage stratified random sampling was performed (type of schools, classes). Strata were represented by type of schools. Clusters were represented by classes.
- Gross sample consisted of 4643 questionnaires collected in 219 classes from 118 schools, and net sample (the final cleaned database) includes 4542 questionnaires. Following the international ESPAD methodology, data analysis was conducted exclusively among students born in 2001 (representing a sample of students aged 15-16) with sample size of 2022 questionnaires, of which 941 (46.5%) were boys and 1040 (51.4%) girls. To process the data, the statistical analysis program SPSS (version 22.0) was used.

Results. Substance use among students in figures

Smoking tobacco

- 28.6% of adolescents (29.0% - boys and 9.2% girls) aged 15-16 years had experience of smoking cigarettes at least once **in their life. 5.0%** (7.9% among boys and 2.3% among girls) smoke the cigarette in **the past 30 days. Daily** smoking is much less common 2.4% among all students (3.7% of boys and 1.1% of girls).
- **Early experience** of first cigarette use (up to 13 years) was observed among 14.9% of boys and 6.0% of girls.
- **Frequency.** Every second smoker (i.e. student who smoked cigarettes in lifetime) used cigarettes 1-2 times (53.0%), or 3-5 times (17.1%). Among the respondents, those who have ever been smoking, 40 or more times during life was 13.0%, the proportion of boys reporting higher frequency of smoking is significantly higher (14.3%) than proportion of girls (9.5%).

Drinking alcoholic beverages

- 29.7% reported that they consumed at least one glass of an alcoholic beverage in their **lifetime** (33.4% boys and 26.4% girls). 15.4% of respondents said they had tried alcohol in **the last 12 months**. 5.9% of adolescents used alcohol (7.3% boys and 4.5% girls) in the **last 30 days**.
- The proportion of those who drank alcoholic beverages at the age of 13 and younger was 4.0%.
- The overwhelming majority (89.0%) of those who used, did it up to 10 times in life (55.8% once or twice and 33.2% reported 3-9 times).
- Combined use of alcohol (drink 2 or more types of alcohol at one occasion) was observed in 15.0% of those who consumed alcoholic beverages.

Use of illicit drugs

- 2.2% of adolescent (3.3% of boys compared with 1.2% of girls) tried marijuana or hashish at least once **in their lives**, 1.0% of students In the **last 12 months**, 0.5% of the students used cannabis products in the **last 30 days** prior the questionnaire survey.
- **Early experience** of first cannabis use (up to 13 years) was observed among 31.2%.
- Regular marijuana use (40 and more times in a lifetime) was detected in 0.2% of the respondents, both boys and girls to the same extent.
- The lifetime prevalence of new types of psychoactive substances was from 0.3% to 0.5%.

- Altogether 5.8% of the respondents reported experiments with inhalants in lifetime; significantly higher among boys (7.6%) than among girls (4.1%).

Internet, gaming and gambling

- 63.1% of the interviewed children used the Internet for 7 days and 57.0% of them on weekends. 40.0% of them spent 2 or more hours a day on the Internet. There was not much difference between girls and boys.
- In most cases, young people used the Internet to communicate on Social media (68.4%), download videos and music (53.5%), read and search for information (52.2%). But, there remains a small percentage of young people who play online games (18.0%). At the same time, girls are much less likely to play online games (7.0%) than boys (27.0%).
- 2.1% of young people have gambled (2.5% of boys and 1.8% of girls). At the same time, half of those who played do it with a frequency of once a month or less.

1 Introduction

Cross-sectional questionnaire survey among pupils aged 15-16 years was implemented in Kyrgyzstan in 2017 by AIDS Foundation East-West in the Kyrgyz Republic with support of EU funded Central Asia Drug Action Programme (CADAP Phase 6), component 2 (National Focal Point). This study was organized with the participation of representatives of state-level partner organizations: State Committee for Drug Control under the Government of the Kyrgyz Republic, Ministry of Education and Science of the Kyrgyz Republic, Agency for Vocational and Technical Education under the Ministry of Education and Science, and Republican Center of Narcology under the Ministry of Health of the Kyrgyz Republic.

The questionnaire school survey was based on methodology of the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD). Its objective was to map the prevalence and patterns of use of psychoactive substances (tobacco, alcohol, inhalants, medicines, illicit drugs and new psychoactive substances) as well as behavioural addiction (such as gambling or internet abuse).

Data on drug use in the school population form – together with the data on drug use in general population and indictors of problem drug use (PDU), drug-related infectious diseases (DRID), drug-related mortality, treatment of drug users (TDI) – a basis of epidemiological monitoring of drug situation in the country as defined by the approach of 5 key indicators of European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA).

2 European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD)

The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) is a repeated cross-sectional questionnaire survey among school students performed in European countries every 4 years since 1995. In the last wave in 2015, 35 countries participated. The main objective of the ESPAD project is the collection of comparable data on the use of tobacco, alcohol, drugs and other psychoactive substances among students aged 15-16 in the largest possible number of countries in Europe. The most important long-term objective of the project is to monitor the situation regarding the use of tobacco, alcohol and drugs among students in Europe and to study trends in individual countries and at the European level.

The target population of the ESPAD project are students involved in educational system of the country reaching 16 years in the year of data collection (i.e. students born in a given year).

According to the ESPAD project methodology, the sample of students should be based on randomly selected classes, which in aggregate should be representative for the whole country. The participating countries of the project are recommended to create a sample of classes, including a gross sample size of

about 2 800 students of the target age group. Since some students could be absent due to illness or other reasons, it was expected that final sample of students participating in the study would involve between 2 000 and 2 400 students aged 16 years in the year of data collection (i.e. students born in 2001 for the data collection in Kyrgyz Republic in 2017).

3 ESPAD survey in Kyrgyz Republic in 2017

3.1 Methodology and design

In line with international ESPAD methodology, the survey in Kyrgyzstan was designed as cross-sectional questionnaire study. The sample frame included schools and grades with students and pupils born in 2001. In practice, it consisted of 9th and 10th grades of secondary schools, including gymnasiums and private ones, as well as 1st grade of professional lyceums and colleges. All regions of the Kyrgyz Republic were covered by the study.

3.1.1 Sampling

The methodology and tools strictly corresponded to the European survey methodology.

A two-stage cluster stratified sample was used, the units of which were academic groups of educational institutions or school classes. Strata were represented by 5 types of schools. The following types of educational institutions were included in the selection:

- 9 and 10 grades of (1) comprehensive schools, (2) gymnasiums, (3) private schools;
- (4) 1 years of institutions of primary technical education (lyceums);
- (5) 1 years of institutions of secondary vocational education (colleges, schools).

At the first stage, the vocational schools and comprehensive schools of the above sites, including private ones, were selected by a simple random sampling method from the sample frame (list) of all schools and vocational lyceums, as well as colleges and academies received from the Ministry of Education and Science of the Kyrgyz Republic. In the second stage, classes according to the calculated proportion were also selected randomly in the selected institutions. Further, all students of selected 9th and 10th grades and 1st year students of primary and secondary professional institutions were invited to participate in this survey, since ESPAD focuses on pupils at 15-16 years of age (born in 2001) and this age cohort primarily attends these grades.

3.1.2 Questionnaire

To achieve the above mentioned objective, a quantitative method of data collection was used and students in selected classes were self-filling the standardized ESPAD questionnaire in the classrooms. The study was conducted on the basis of complete anonymity, no personal information was collected and participation in the study was voluntary. The questionnaire was translated into Russian and Kyrgyz languages. Students could choose the language of the questionnaire; in addition the questionnaire was adapted to the national standardized formulations, taking into account the specifics of the region, in conjunction with the State Committee for Drug Control under the Government of the Kyrgyz Republic and the consultant of the Republican Center of Narcology.

3.1.3 Data collection

To conduct research based on documents developed within the framework of the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD), a package of methodological documents, including student questionnaires, detailed instructions for regional coordinators and interviewers, and forms for field report (so called Classroom Reports), were prepared.

Experienced interviewers, who can speak Russian and Kyrgyz languages, were involved in the data collection, and they received detailed instruction both on the data collection tool and on the content of the study. The task of the interviewers included the presentation of this study, indicating the objectives of the study, collected informed consent of the students, and answered questions from respondents, distributed and collected the questionnaires. Teachers were asked to leave the classroom at the time of the survey. In the questionnaires, apart from gender and year of birth, no personal data that might lead to identification of the respondent, such as name of the respondents, school and class number, month and date of birth, were collected. Although the inclusion criteria included students born in 2001, all students who were present in the classroom at the time of data collection were subject to questioning in order to exclude anxiety, suspicion and purity of the sample.

3.1.4 Sample size

In total, 5 566 people were studying in 219 classes where the study was conducted, including 2 705 boys (48.6%) and 2 853 girls (51.4%). At the day of the data collection, 83.5% of the students were present in the classes, including 81.3% of boys and 82.9% of girls.

Finally, 4 643 adolescents, who studied in selected schools and educational institutions of the country, were enrolled in survey. The final database, after cleaning algorithms that was applied, included 4 542 questionnaires. 104 (2.2%) questionnaires were rejected at the stage of data entry for various reasons, primarily due to the incompleteness (answered less than 50% of questions). Following the international methodology of ESPAD, data analysis was conducted exclusively among students born in 2001 (representing a sample of students aged 15-16) with sample size of 2 022 questionnaires, of which 953 (47.6%) were boys and 1051 (52.4%) girls.

3.1.5 Data entry and analysis

Student questionnaires collected in the Kyrgyz Republic were entered into the SPSS 22.0 database by specially trained data entry specialists who can speak English, Russian and Kyrgyz languages. The cleaned database was controlled by re-entering (double punching) 8% of the total number of questionnaires. Comparison of the data re-entered with the main database revealed minor disagreements, the percentage of incorrect values did not exceed 1%. All inconsistencies were reconciled with the main database and questionnaires.

3.2 Results

The main results presented in the following chapters concern the subsample of students born in 2001, a total of 2 022 questionnaires, including 953 boys (47.6%) and 1051 girls (52.4%).

3.2.1 Smoking cigarettes

Prevalence. According to the results of the survey, 28.6% of teenagers aged 15-16 years had experience with smoking cigarettes at least once in their life, while the percentage of boys who smoked was 3 times higher than of girls (29.0% and 9.2%). In the last 30 days, the share of cigarette smokers was 7.9% among boys and 2.3% among girls. About 3.7% of boys and 1.1% of girls reported daily smoking.

TABLE 1: Prevalence of cigarette smoking among adolescents of 15-16 years of age, %

Prevalence of smoking	Boys	Girls	All students
Lifetime	29.0	9.2	28.6
Last 30 days	7.9	2.3	5.0
Daily	3.7	1.1	2.4

Frequency. The results of responses to the frequency of cigarette use among those who smoked in their life show that every second smoker tried cigarettes 1-2 times (53%), or smoked 3-5 times (17.1%). One should pay attention to the percentage of people who, in answering the question about smoking cigarettes during their lifetime, chose the maximum category, i.e. smoking a cigarette for 40 or more times in their life, which can be considered as regular smoking. Among all the respondents, the share of such answers was 13.0%, boys responding in this category significantly more often (14.3%) than girls (9.5%).

Age-related characteristic. To study the age-related characteristics of smoking, interviewed students were asked to report the age at which they first tried to smoke, and at what age they started smoking cigarettes daily, if at all.

Early experience of first use was defined as trying a cigarette for the first time at the age of 13 years or earlier. Early use was observed among 14.9% of boys and 6.0% of girls ($p < 0.05$). Daily use is much less common (1.3% of students, 1.9% of boys and 0.7% of girls).

TABLE 2: Early tobacco use (at the age of 13 years or earlier), %

Early tobacco smoking	Boys	Girls	All students
First experience	14.9	6.0	10.2
First experience of daily use	1.9	0.7	1.3

An analysis of the age of first experience from those who reported smoking, draws attention to the fact that 24.4% of those who tried cigarette in their lifetime reported that they first tried to smoke cigarettes at the age of 9 years. The first cigarette experiences peak at the age of 15 years (25.7% of smokers indicated 15 years as the age of the first experience of smoking).

Accessibility. The accessibility of cigarettes was monitored in the context of how difficult it is to get cigarettes if desired. Altogether 24.5% of girls did not know how difficult or easy it would be for them to obtain cigarettes, and every second girl thinks that getting cigarettes was impossible. Boys reported more often that it was easier to buy cigarettes – 19.6% said that they could easily buy cigarettes at points of sale.

3.2.2 Drinking alcoholic beverages

Drinking alcoholic beverages in lifetime. According to the results of the study, 29.7% of students in the Kyrgyz republic reported that they consumed any alcoholic beverage in their lives, while boys reported having tried alcohol more often than girls (33.4% and 26.4%, respectively). The overwhelming majority (89.0%, n = 589) of those who used, did it 1-9 times in their life (55.8% once or twice and 33.2% reported 3-9 times).

TABLE 3: Prevalence of using alcohol, by gender, %,

Prevalence of alcohol drinking	Boys	Girls	All
lifetime	33.4	26.4	29.7
last 12 months	17.1	14.0	15.0
last 30 days	7.3	4.5	5.8

Use of alcoholic beverages during 12 months. Not all students who reported trying alcohol in their lifetime used it also in the last year and the last 30 days before the survey. In the last 12 months, 15.4% of respondents (17.1% of boys and 13.9% of girls) reported drinking any alcoholic beverages. Frequent use (20 times or more often) was observed among 4.1% of boys and 4.3% of girls of those who used alcohol in the last 12 months, which indicates the regular use of alcoholic beverages.

Use of alcoholic beverages in the last 30 days. 5.9% of adolescents used any alcoholic beverages in the last 30 days, boys reporting higher alcohol use than girls (7.3% and 4.5%, respectively).

Age-related characteristics. Among all the students participating in this survey, the proportion of those who tried alcohol at the age of 13 or earlier was 4.0%, with the difference between boys and girls being insignificant (5.1% and 3.0%, respectively).

On the basis of the calculated data, it can be concluded that only a small part of young people makes their first experience with alcohol use at the age of 9 or earlier, most often they try champagne, presumably as a family tradition in context of celebrations (2.4%), followed by beer (2.1%). The peak of the first experiences of alcoholic beverages in our country was more often at the age of 16 and older.

FIGURE 1: Early use at the age of 13 years or earlier) of alcohol by gender, %

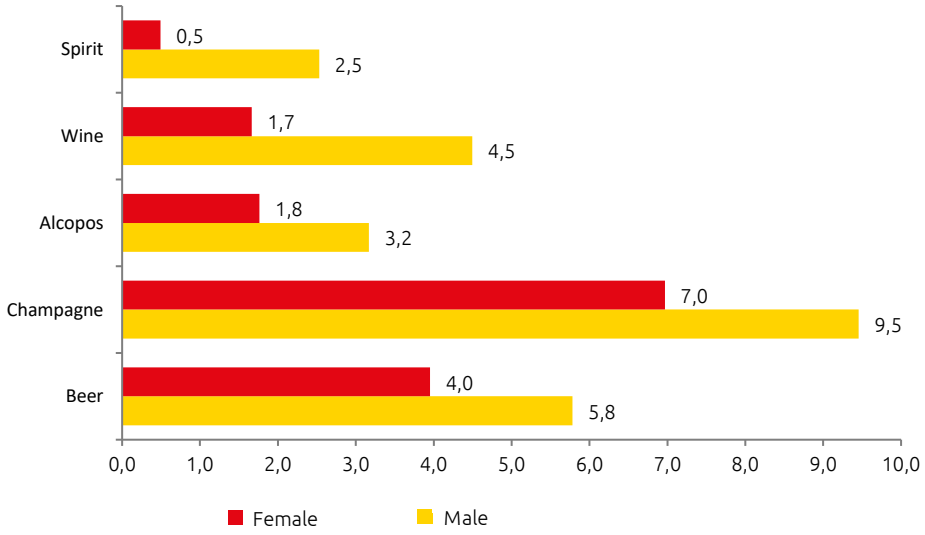

Combined use of alcohol, e.g. use of more than one type of alcoholic beverages, was observed in 15% of those who consumed alcoholic beverages in the last occasion.

Relatively small proportion (6.4%) of students experienced a strong alcoholic intoxication (problems with walking, memory gaps, etc.) at least once in their life. While the experience with drunkenness in lifetime and last 12 months was higher among boys, the reported drunkenness in the last 30 days was the same for boys and girls.

TABLE 4: Prevalence of being drunk by gender, %

Prevalence of being drunk	Boys	Girls	All
lifetime	9.0	4.0	6.4
last 12 months	4.4	1.9	3.1
last 30 days	1.3	1.2	1.3

Accessibility. For 16.8% of the students it would be "very easy" or "fairly easy" to get champagne, 16.4% found relatively easy to get cocktails and 15.0% beer.

3.2.3 Illicit drugs and new psychoactive substances

As regards the use of illicit substances, the highest proportion of adolescents aged 15-16 years of the Kyrgyz Republic reported the use of cannabis products (marijuana or hashish). When analysing the gender characteristics of the prevalence of drug use in lifetime and the last 12 months, boys reported

higher levels of drug experimenting than girls. Table 5 shows that 3.3% of boys and 1.2% of girls admit that they have tried marijuana at least once in their life, 7.6% of boys and 4.1% of girls used inhalants.

TABLE 5: Prevalence of use of illicit and other psychoactive substances by gender, %,

Substance	Boys	Girls	All
Lifetime prevalence			
Cannabis	3.3	1.2	2.2
Ecstasy	0.3	0.4	0.4
Amphetamine	0.6	0.5	0.6
Methamphetamine	0.2	0.4	0.3
Cocaine*	0.2	0.7	0.5
Crack*	0.2	0.3	0.3
Inhalants	7.6	4.1	5.8
Tranquilizers and sedatives (except herbal preparations)	2.3	3.1	2.7
LSD	0.7	0.6	0.7
Heroin	0.5	0.4	0.5
Hallucinogenic mushrooms	0.4	0.4	0.4
GHB	0.1	0.0	0.1
Anabolic steroids	0.2	0.3	0.3
Alcohol and pills	0.5	0.6	0.6
Painkillers	2.1	2.0	2.1
Spice	1.1	0.4	0.7
Relevin**	0.6	0.2	0.4
Last 12 months prevalence			
Cannabis	1.3	0.7	1.0
Ecstasy	0.,3	0.3	0.3
Amphetamine	0.5	0.3	0.4
Methamphetamine	0.0	0.1	0.1
Cocaine*	0.1	0.5	0.3
Crack*	0.1	0.1	0.2
Inhalants	3.1	1.9	2.5
Last 30 days			
Cannabis	0.4	0.5	0.5
Inhalants	1.7	1.3	1.5

* Cocaine and crack have never been seized by law-enforcement bodies

** Relevin - non-existent drug

In order to further control the reliability of the responses, a non-existent drug "**relevin**" was introduced to the list of illicit drugs in the questionnaire. Along with the synthetic substances, such as amphetamine,

methamphetamine, crack, ecstasy, spice, 0.4% of students reported experiments with this fictive substance, which may indicate a level of reporting bias.

In the last 12 months, marijuana or hashish has been used by 1.0% of students aged 15-16 years, and inhalants were reported by 2.5%. **In the last 30 days** before the questionnaire survey, 0.5% of the students surveyed used cannabis products, and 1.5% used inhalants. The use of illicit drugs other than cannabis and inhalants in the last 12 months and last 30 days was reported by minimum of students (less than 0.5%).

At the same time, 12.7% of boys and 5.3% of girls indicated an opportunity to try marijuana in their lifetime. Regular (40+) marijuana use was detected in 0.2% of the respondents, both boys and girls alike.

Age of first use of illicit substances

When analysing the age of the first use of various psychoactive substances, this study examined the substances that were most widely distributed among young people of the studied age: cannabis products and inhalants.

The peak of the first cannabis experiments comes at the age of 15 years, when about half of those that ever tried cannabis reported their first cannabis experiment. When analysing gender differences, there is a general tendency of an earlier drug use initiation among boys – while 1.2% of boys and 0.4% of girls tried marijuana or hashish at the age of 13 or earlier, about 1.3% of boys and 0.9% of girls reported first use of cannabis at the age of 15 years.

The first use of inhalants started at the earliest age among all psychoactive substances. At the age of 13 years or earlier about 0.9% of the students surveyed (1.7% of boys compared to 0.7% of girls) reported first use of inhalants. Higher proportion of students tried inhalants at the age of 14 years (2.6%), higher among boys (4.2% vs. 1.3% among girls). The peak of experiments of inhalants among respondents was also at the age of 15 years.

The use of other types of drugs was reported by less than 1% of respondents.

TABLE 6: Early experience (at the age of 13 years or earlier) by gender, %

Substance	Boys	Girls	All students
Cannabis	1.2	0.4	0.8
Tranquilizers *	0.1	0.4	0.3
Amphetamine or methamphetamine	0.3	0.3	0.3
Cocaine or crack	0.5	0.1	0.3
Ecstasy	0.1	0.1	0.1
Inhalants	1.3	0.7	0.9
Alcohol and pills**	0.4	0.2	0.3

*without a doctor's prescription

Accessibility. Adolescents' access to psychoactive substances is limited. A significant majority of the interviewed students believe that it is impossible to get illicit substances, while every third student does not know how difficult or easy it would be to get any of the listed psychoactive substances, which is to a certain extent an evidence of a lack of interest in this issue. Only a few students admit that they have access to the listed substances. The most accessible substances, according to students aged 15-16, include marijuana, 3.2% of those surveyed believed that it would be easy to obtain it. Cannabis is followed by spices that are very easy or fairly easy to obtain by 2.7% of students. Other substances were perceived as less accessible – ecstasy and methamphetamines were perceived as accessible by 1.3%, amphetamines by 1.7% of students.

3.2.4 Internet use, gaming and gambling

3.2.4.1 Internet use

From among the 1999 children who responded to the module on Internet activities, 63% used the Internet within 7 days prior to the survey. While between 2-12% used Internet on the weekdays, 35.0% used the Internet on Sundays. There was not much difference between girls and boys – Figure 2.

FIGURE 2: Use of the Internet in different days of the week for the last 7 days

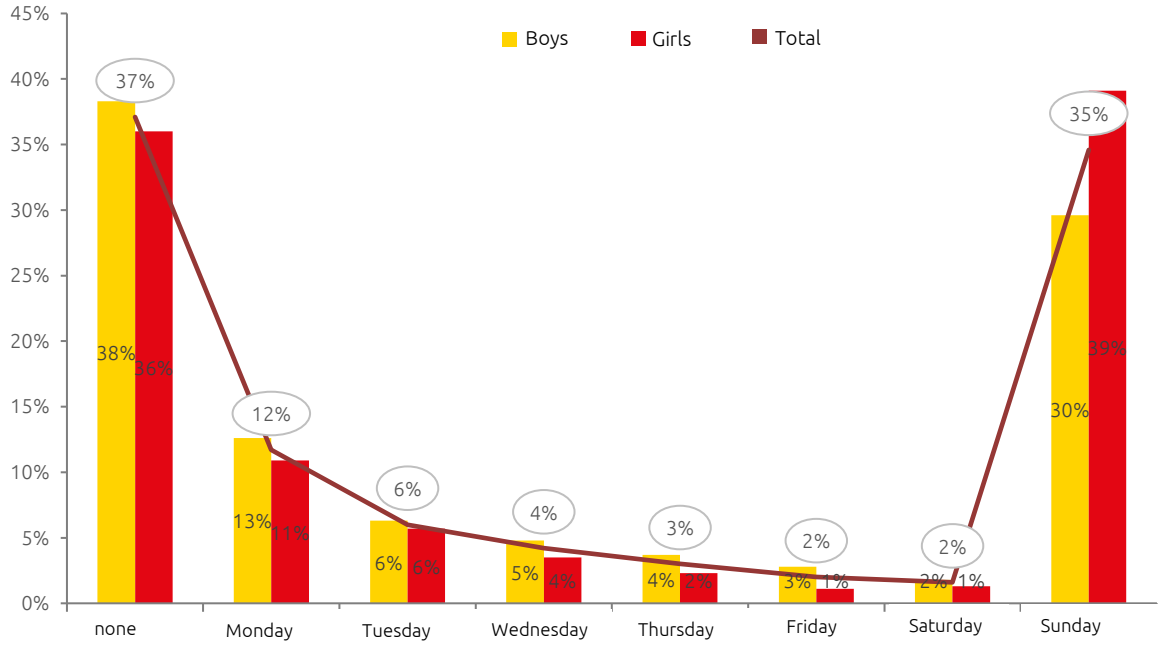

Among those who reported being daily on the Internet (n=1257), 66% used the Internet for the last 7 days at the weekend. Students mostly spend 1 hour online (15.9% of boys, 15.0% of girls) at the weekdays and 2-3 hours online (20.0% of boys and 19.0% of girls) at the weekend. Almost the same number of young people, as well as on weekends, used the Internet for the last 7 days on weekdays - 63%, with 30% of them spending time on the Internet on average more than 2 hours daily.

In most cases, young people used the Internet to communicate in Social media (68.0%), download videos and music (53.6%), read and search for information (52.3%). But, there remains a small percentage of young people who play online games (17.8%) and games where you can win money (2.9%). At the same time, girls are much less likely to play online games (6.8%) than boys (29.9%) and games for money (1.8% of girls and 4.2% of boys). No significant differences could be seen between boys and girls in the use of the Internet for all other activities.

FIGURE 3: Prevalence of Internet activities among all students in the last 7 days, %

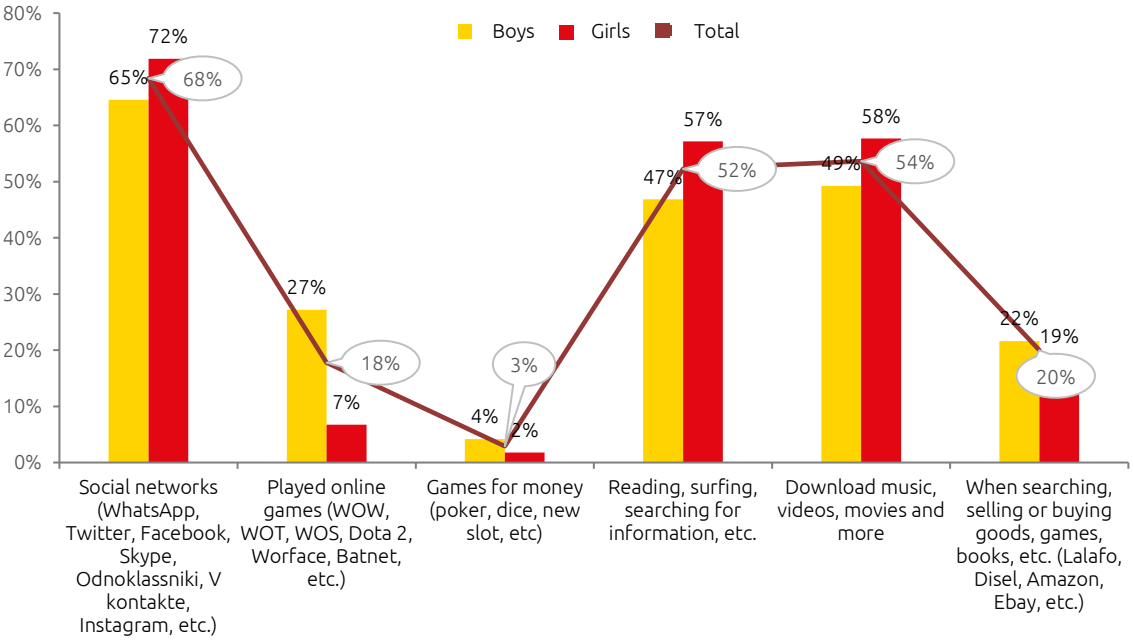

Most of the young people are daily connected to Social media (37.0%), followed by daily downloading videos, films and music (12.0%), and searching for information (13.1%).

TABLE 7: Number of days on the Internet in the last 7 days by various activities, %

	Social media	Online games	Gambling	Reading, surfing, searching for information, etc.	Downloading music, videos, movies, etc.	Search, sale and purchase of goods, etc.
not at all	32.0	82.2	97.1	47.7	46.4	80.0
1 day	10.0	6.3	1.3	14.5	15.5	8.1
2 days	7.0	2.9	0.4	8.,3	8.8	4.3
3 days	5.0	1.9	0.1	6.4	7.2	1.9
4 days	4.,0	0.7	0.2	4.5	4.6	1.6
5 days	4.0	0.9	0.2	3.7	3.6	1.1
6 days	2.0	0.5	0.1	1.7	1.8	0.5
7 days	37.0	4.6	0.8	13.1	12.0	2.4
At least 1 day in the last 7 days	68.0	17.8	2.9	52.,3	53.6	20.0

3.2.4.2 Gaming and gambling

18.0% of young people have played online games in the last 7 days. At the same time, boys (30.0%) played online games much more often than girls (7.0%).

In the last 30 days, 18.8% of children spent their time playing online games. Of them, 15.1% of boys played online games for more than two hours, which is five times more than girls (2.5%).

Gambling is not popular among adolescents aged 15-16 of the Kyrgyz Republic. 2.1% of young people admitted the interest in gambling (2.5% of boys and 1.8% of girls) in the last 12 months. At the same time, about half of those who played do it less frequently than once a month.

3.2.5 Social and family characteristics

General characteristics. The majority of students were born in the Kyrgyz Republic (97.1%). More than half of the children live in a complete family (i.e. 67.9% of teenagers indicated the presence of a father and mother), 44.1% live with their brothers and sisters. 18.1% of the respondents indicated living together with grandparents and 9.6% indicated the presence of other relatives in the household. Only 2% admitted that they live in a dormitory or in an apartment. 2.8% live together with the stepfather and 1.2% with the stepmother.

As regards the socioeconomic status of the family, 45.5% reported that their family was very much better off compared to other families in the country, 32.4% perceived their family´s situation as much better off or better off than average, 19% rated it as about the average and only 2.4% believed that their family was less well off than other families in the country.

Relationships in the family. 43.4% of the respondents noted that parents always set rules at home (what can and cannot be done) and 11.3% believe that they have never encountered this. 41.2% answered that parents set rules how to behave **outside the home** and 12.5% do not have such rules. The answers for parents setting rules were distributed approximately the same for boys and girls.

67.3% of teenagers (57.1% of boys compared to 76.8% of girls) answered that parents almost always know with whom they are in the evenings and 71.6% (62.5% of boys and 79.9% of girls) know where. At the same time, 11.4% of the students surveyed rarely or almost never told their parents with whom they spend their time in the evening (13.9% of boys and 9.0% of girls). A large number of students established a trusting relationship with their parents. For example, for the most part, teens could easily get emotional support from their mother or father (63.5% almost always and 14.8% often). Only 9.1% of students received such support rarely or almost never.

The majority of the students surveyed were satisfied with their relations with their parents: 94.1% were satisfied with their relationship with their mother and 86.1% with their relations with their father. The proportion of teenagers that said that they were not satisfied with their relationship with their parents was relatively low – 2.5% of the students were dissatisfied with their relationship with their mother, and 4.4% were not satisfied with the relationship to their father. Girls were mostly dissatisfied with the relations with the parents (5.8% of the girls vs. 2.8% of the boys with the relationship to father, 2.9% of the girls and 1.8% of the boys with the relationship to mother).

In the scope of the study, a question focusing on friends using cigarettes, alcohol and tobacco was included in the questionnaire. About 30% of students (35.4% of boys and 25.6% of girls) reported they had friends smoking cigarettes. Comparison with self-reported rates (29.0% of boys and 9.2% of girls) indicates that it is more difficult for girls to confess about themselves in smoking than about their girl-friends.

26.5% (26.2 of boys and 26.8% of girls, there are no significant differences between self-report) had friends using alcohol and 5.0% (6.3 of boys and 3.9% of girls, the same proportion in the self-report) reported that at least some of their friends had tried cannabis. Use of both licit and illicit substances was perceived higher than reported prevalence of use (boys pointed to it more often than girls) – table 8.

TABLE 8: Prevalence of psychoactive substances among friends in comparison with self-reporting results, %

Prevalence	Cigarettes	Alcohol in any form	Cannabis	Inhalants	Ecstasy
Lifetime (self-report)	28.6	29.7	2.2	5.8	0.4
Friends using the substance*	30.1	26.5	5.0	8.6	2.4

* proportion of respondents reporting at least few friends using the substance

Leisure time activities. Few questions on leisure time activities were included in the questionnaire. As can be seen from the Figure, the schoolchildren have a rather active lifestyle.

- 83.7% of boys and 77.0% of girls do sports at least once a week, while 5.4% do not do sports at all.
- 69.0% of interviewed students use the Internet,
- 54.6% of teenagers read books for their own pleasure,
- 51.9% of students daily engage in other hobbies such as playing musical instruments, singing, drawing, etc.
- 37.0% of schoolchildren spend time with friends and go around with friends in parks, shopping centers and streets for fun,
- 6.3% go out in the evenings to discos, bars, clubs and parties (9.7% of boys and 3.1% of girls),
- 1.2% played slot machines (where money can be won).

FIGURE 4: Leisure time activities – engagement in activities at least once a week or more often, %

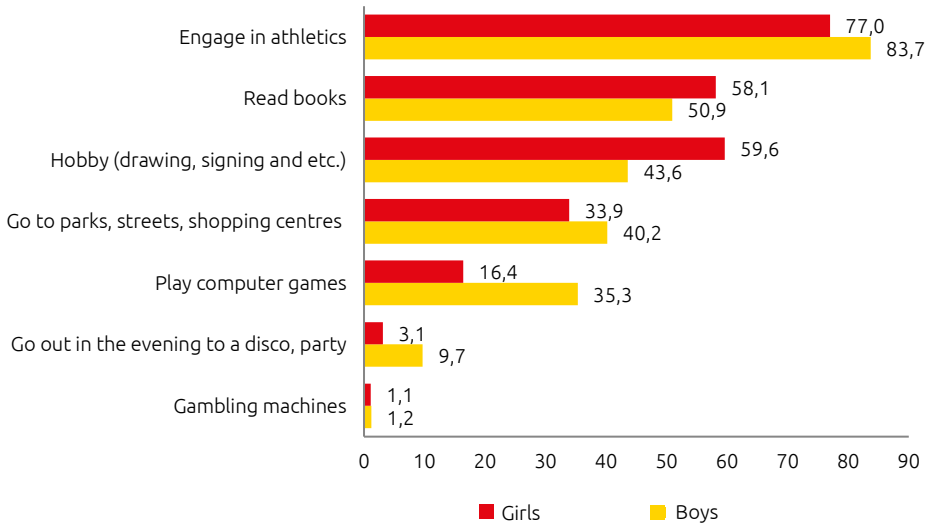

3.2.6 Comparison of the Kyrgyz Republic with European countries

As mentioned above, the main objective of the study is to obtain comparable data on the use of tobacco, alcoholic beverages, illicit drugs and other psychoactive substances among students of 15-16 years old with the maximum number of ESPAD member countries of the European region.

Comparison of the results of a survey of students of the Kyrgyz Republic with the average results of a similar study conducted in 35 European countries using the same methodology and research tool suggests a much lower prevalence of cigarette and alcohol consumption, and all types of illicit drugs. The differences are most typical for the prevalence of alcoholic beverages and illicit drugs, and to the smallest extent with regard to the use of inhalants.

Iceland (16%), Malta (29%) and Belgium (31%) have the same prevalence rates in smoking tobacco as the Kyrgyz Republic. Iceland (35%) also has the same level of prevalence of alcohol consumption; Moldova (4%) is the closest to the level of cannabis use. The use of inhalants is a fairly common practice among adolescents in the Kyrgyz Republic, more than 10 countries in the European region have the same prevalence rates (2-6%), such as Ukraine, Netherlands, Norway, France, Czech Republic, Italy, Moldova, Portugal, Romania, Iceland, FYR Macedonia, Faroe Islands, Denmark, Bulgaria, Belgium and Albania.

FIGURE 5: Comparison of the indicators of the Kyrgyz Republic and the average indicators of the European countries

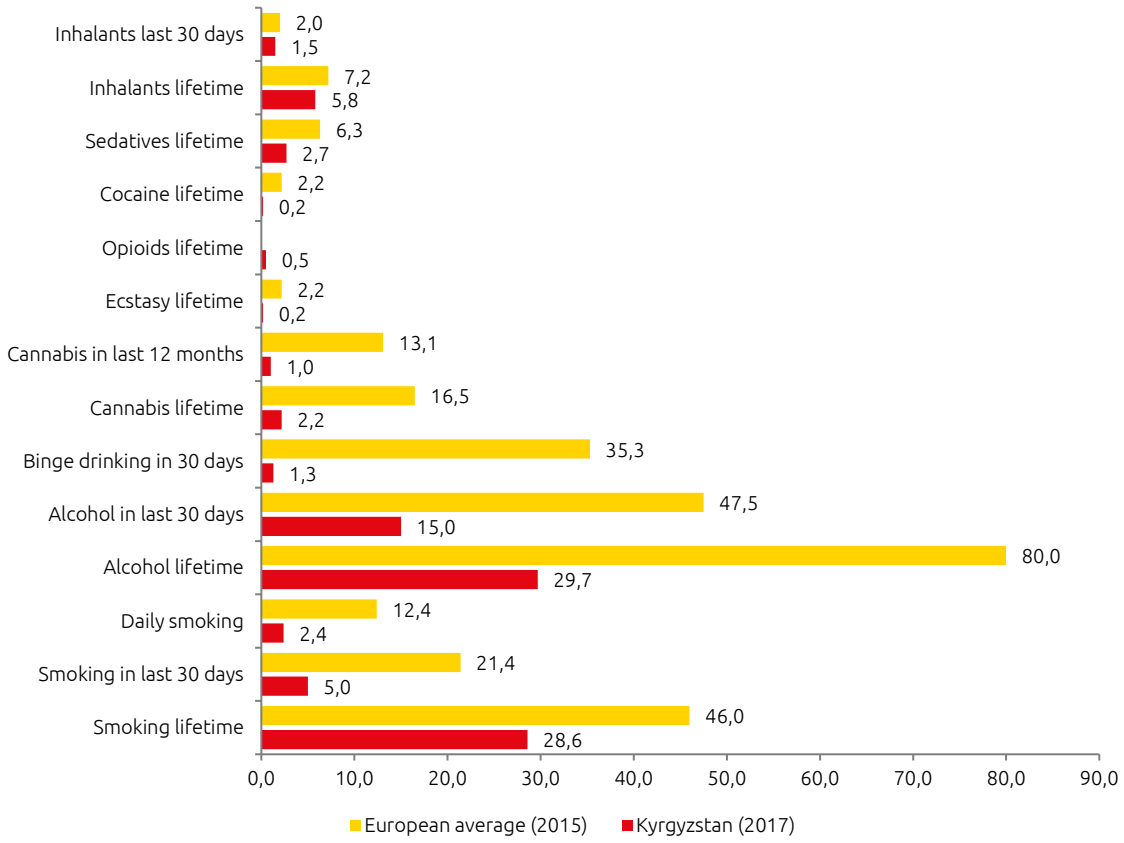

About the Central Asia Drug Action Programme (CADAP 6)

The current sixth phase of CADAP started in April 2015 and is being implemented by a Consortium of EU Member States organization, coordinated by GIZ (Deutsche Gesellschaft für die Internationale Zusammenarbeit; www.giz.de). CADAP brings together and directly transfers the EU's best expertise to Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, and Uzbekistan.

CADAP 6 is funded by the European Union and has four executive components. National Drug Strategy (NDS): This Component aims to enrich national authorities' knowledge about the EU balanced drugs policy and different national strategies implemented in the EU countries. It assists willing governments in CA with the review of old and drafting of new National Drugs Strategies, Action Plans and drug legislation. It is implemented by the Dutch Trimbos Instituut (www.trimbos.nl).

National Focal Point (NFP): This Component is implemented by the Czech company ResAd (www.resad.cz) and aims to support CA countries in acquiring a comprehensive approach of data collection and data supported decision and policy making, using as a model the standards of the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) and standards of agencies of the United Nations.

Prevention: Implemented by Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (www.kbpn.gov.pl), this component aims to support all CA countries in their prevention programmes and actions employing European best practices and international standards.

Treatment: This Component is implemented by Frankfurt University of Applied Sciences (www.frankfurt-university.de) and aims to support CA countries in their treatment and harm reduction programmes and actions employing European best practices and international standards.

Социологическое исследование по вопросам употребления психоактивных веществ и поведенческой зависимости среди подростков Кыргызской Республики в 2017 году

На основе результатов Европейского проекта обследования школ по проблеме употребления алкоголя и наркотиков - ESPAD

Авторы:

Динара Мадыбаева, специалист по мониторингу и оценке/ ОФ «СПИД Фонд Восток-Запад в Кыргызской Республике»

Аида Карипова, специалист по мониторингу и оценке/ ОФ «СПИД Фонд Восток-Запад в Казахстане»

Рецензенты:
Виктор Мравчик, Кандидат наук, руководитель/Чешский национальный центр мониторинга наркотиков и наркомании

Павла Хомынова, специалист по мониторингу и исследования/Чешский национальный центр мониторинга наркотиков и наркомании

Содержание

Краткое содержание 25
Методология 25
Результаты. Употребление психоактивных веществ среди учащихся в цифрах 25
1 Введение 26
2 Европейский проект обследования школ по проблеме употребления алкоголя и наркотиков (ESPAD) 27
3 Обследование ESPAD в Кыргызской Республике в 2017 году 27
3.1 Методология и дизайн 27
3.2 Результаты 29
О программе ЕС по предотвращению распространения наркотиков в Центральной Азии (КАДАП 6) 39

Краткое содержание

Методология

- Методология и инструменты исследования строго соответствовали Европейскому проекту обследования школ по вопросам употребления алкоголя и других наркотиков.
- Целевой группой стали учащиеся учебных заведений всех регионов Кыргызстана, родившиеся в 2001 году. В исследовании участвовали девятые и десятые классы общеобразовательных школ, гимназий, частных школ и первых курсов учебных заведений начального технического образования (лицеев) и среднего профессионального образования (колледжей). В исследовании был использован метод двухэтапной стратифицированной произвольной выборки (тип школ, классы). Страты были представлены типом школ. Кластеры были представлены классами.
- Суммарная выборка состояла из 4643 анкет, собранных в 219 классах из 118 школ, а чистая выборка (окончательная очищенная база данных) включает 4542 анкеты. В соответствии с международной методологией ESPAD, анализ данных проводился исключительно среди учащихся 2001 года рождения (представляющих выборку учащихся в возрасте 15-16 лет) с размером выборки, составляющим 2022 анкеты, из которых 941 (46,5%) мальчики и 1040 (51,4%) девочки. Для обработки данных использовалась программа статистического анализа SPSS (версия 22.0).

Результаты. Употребление психоактивных веществ среди учащихся в цифрах

Курение табака

- 28.6% подростков (29,0% - мальчиков и 9,2% девочек) в возрасте 15-16 лет имели опыт курения сигарет хотя бы раз в течение жизни. 5.0% (7,9% мальчиков и 2,3% девочек) курили сигареты в течение последних 30 дней. Ежедневное курение распространено гораздо меньше - 2,4% среди всех учащихся. (3,7% мальчиков и 1,1% девочек).
- Ранний опыт курения первой сигареты (до 13 лет) наблюдался у 14,9% мальчиков и 6,0% девочек.
- Частота. Каждый второй курильщик (т. е. учащийся, куривший сигареты когда-либо) использовал сигареты 1-2 раза (53,0%), или 3-5 раз (17,1%). Среди респондентов тех, кто когда-либо курил 40 или более раз в течение жизни, было 13,0%. Процент мальчиков, сообщивших о более высокой частоте курения, был значительно выше - (14,3%), чем процент девочек (9,5%).

Употребление алкогольных напитков

- 29,7% сообщили, что употребили, по крайней мере, один стакан алкогольного напитка в течение жизни (33,4% мальчиков и 26,4% девочек). 15,4% респондентов заявили, что пробовали алкоголь в течение последних 12 месяцев. 5,9% подростков употребляли алкоголь (7,3% мальчиков и 4,5% девочек) в течение последних 30 дней.
- Процент тех, кто употреблял алкогольные напитки в возрасте 13 лет и младше, составил 4,0%.
- Подавляющее большинство (89,0%) из тех, кто употреблял, делали это до 10 раз в жизни (55,8% один или два раза, и 33,2% опрошенных 3-9 раз).
- Комбинированное употребление алкоголя (употребление 2 или более видов алкоголя за один раз) наблюдалось у 15,0% тех, кто употреблял алкогольные напитки.

Употребление запрещенных наркотических средств

- 2,2% подростков (3,3% мальчиков по сравнению с 1,2% девочек) пробовали марихуану или гашиш хотя бы раз в течение жизни, 1,0% учащихся в течение последних 12 месяцев, 0.5% учащихся употребляли продукты канабиса в течение последних 30 дней до начала исследования-опроса.
- Ранний опыт употребления первого каннабиса (до 13 лет) наблюдался у 31,2%.
- Обычное употребление марихуаны (40 и более раз в жизни) было обнаружено у 0,2% респондентов, как мальчиков, так и девочек в одинаковой степени.
- Распространенность новых типов психоактивных веществ в течение всей жизни составляла от 0,3% до 0,5%.
- В общей сложности 5,8% респондентов сообщили об экспериментах с ингалянтами в своей жизни; значительно выше среди мальчиков (7,6%), чем среди девочек (4,1%).

Интернет, компьютерные и азартные игры

- 63,1% опрошенных детей использовали интернет 7 дней и 57,0% из них в выходные дни. 40,0% проводили два или более часов в день в интернете. Большой разницы между девочками и мальчиками не было.
- В большинстве случаев молодые люди использовали интернет для общения в социальных сетях (68,4%), скачивали видео и музыку (53,5%), читали и искали информацию (52,2%). Но остается небольшой процент молодых людей, которые играют в компьютерные игры (18,0%). В то же время девочки гораздо менее склонны играть в компьютерные игры (7,0%), чем мальчики (27,0%).
- 2,1% молодых людей играли в азартные игры на деньги (2,5% мальчиков и 1,8% девочек). В то же время половина из тех, кто играл, делает это с частотой раз в месяц или реже.

1 Введение

Исследование среди учащихся разных слоев в возрасте 15-16 лет было проведено в Кыргызстане в 2017 году Фондом СПИД-Восток-Запад в Кыргызской Республике при поддержке финансируемой ЕС Программы действий в области борьбы с наркотиками в Центральной Азии (КАДАП, этап 6), компонента 2 (Национальный координационный центр). Данное исследование было организовано при участии представителей партнерских организаций на государственном уровне: Государственного комитета по контролю за наркотиками при Правительстве Кыргызской Республики, Министерства образования и науки Кыргызской Республики, Агентства по профессионально-техническому образованию при Министерстве образования и науки и Республиканского центра наркологии при Министерстве здравоохранения Кыргызской Республики.

Опрос школ проводился в соответствии с методологией Европейского проекта обследования школ по проблеме употребления алкоголя и других наркотиков (ESPAD). Его целью было выявить распространенность и модели использования психоактивных веществ (табака, алкоголя, ингалянтов, лекарств, запрещенных средств и новых психоактивных веществ), а также поведенческую зависимость (например, азартные игры или злоупотребление интернетом).

Данные об употреблении наркотиков среди школьников и данные об употреблении наркотиков среди населения в целом; показатели проблемного употребления наркотиков; инфекционных заболеваний, связанных с наркотиками; смертности от наркотиков; лечения наркопотребителей - являются основой эпидемиологического мониторинга ситуации с наркотиками в стране, как это определено подходом 5 ключевых показателей Европейского центра мониторинга наркотиков и наркозависимости (EMCDDA).

2 Европейский проект обследования школ по проблеме употребления алкоголя и наркотиков (ESPAD)

Европейский проект обследования школ по проблеме употребления алкоголя и наркотиков (ESPAD) является повторным перекрестным обследованием-опросом учащихся школ, проводимым в европейских странах каждые 4 года с 1995 года. В предыдущем обследовании 2015 года участвовало 35 стран. Основной целью проекта ESPAD является сбор сопоставимых данных об употреблении табака, алкоголя, наркотиков и других психоактивных веществ среди учащихся в возрасте 15-16 лет в максимально возможном числе стран Европы. Важнейшей долгосрочной целью проекта является мониторинг ситуации с употреблением табака, алкоголя и наркотиков среди учащихся в Европе и изучение тенденций в некоторых странах и на европейском уровне.

Целевой группой проекта ESPAD являются учащиеся, участвующие в образовательной системе страны, достигшие 16 лет в год сбора данных (т. е. учащиеся, родившиеся в 2001).

Согласно методологии проекта ESPAD, выборка студентов должна основываться на случайно выбранных классах, которые в совокупности должны быть репрезентативными для всей страны. Странам, участвующим в проекте, рекомендуется создать выборку классов, включая суммарный размер выборки около 2 800 учащихся целевой возрастной группы. Так как некоторые учащиеся могли отсутствовать из-за болезни или других причин, ожидалось, что окончательная выборка студентов, участвующих в исследовании, будет включать от 2 000 до 2 400 учащихся в возрасте 16 лет в год сбора данных (т.е. учащиеся, родившиеся в 2001 году для сбора данных в Кыргызской Республике в 2017 году).

3 Обследование ESPAD в Кыргызской Республике в 2017 году

3.1 Методология и дизайн

В соответствии с международной методологией ESPAD исследование в Кыргызстане было разработано в виде опроса, охватывающего все слои. В рамку выборки вошли школы и классы со студентами и учениками, родившимися в 2001 году. На практике он состоял из девятых и десятых классов средних школ, включая гимназии и частные школы, а также первых курсов профессиональных лицеев и колледжей. Все регионы Кыргызской Республики были включены в исследование.

3.1.1 Выборка

Методология и инструменты исследования строго соответствовали европейской методологии опросов.

Была использована двухступенчатая расслоенная кластерная выборка, единицами которой стали академические группы учебных заведений или школьные классы. Слои были представлены 5 типами школ. В выбор были включены следующие типы учебных заведений:

- Девятые и десятые классы (1) общеобразовательных школ, (2) гимназий, (3) частных школ;
- (4) Первые курсы учебных заведений начального технического образования (лицеи);
- (5) Первые курсы учебных заведений среднего профессионального образования (колледжи, техникумы).

На первом этапе профессионально-технические учебные заведения и общеобразовательные школы, включая частные, были выбраны методом простой случайной выборки из выборочной совокупности (списка) всех школ и профессиональных лицеев, а также колледжей и академий, предоставленного Министерством образования и науки Кыргызской Республики. На втором этапе классы в соответствии с рассчитанной долей также выбирались случайным образом в отобранных учебных заведениях. Кроме того, для участия в этом опросе были приглашены все учащиеся выбранных 9-х и 10-х классов и 1-го курса начальных и средних профессиональных учебных заведений, поскольку ESPAD фокусируется на учениках в возрасте 15-16 лет (родившихся в 2001 году), и эта возрастная когорта в основном учится в этих классах.

3.1.2 Анкета

Для достижения вышеуказанной цели использовался количественный метод сбора данных, и учащиеся в отобранных классах самостоятельно заполняли стандартную анкету ESPAD в классах. Опрос проводился полностью анонимно, личная информация не собиралась и участие в опросе было добровольным. Анкета была переведена на русский и кыргызский языки. Учащиеся могли выбрать язык анкеты; кроме того, анкета была адаптирована к национальным стандартным формулировкам с учетом специфики региона. Опрос проводился в сотрудничестве с Государственным комитетом по контролю за наркотиками при правительстве Кыргызской Республики и консультантом республиканского центра наркологии.

3.1.3 Сбор данных

Для проведения исследования, основанного на документах, разработанных в рамках Европейского проекта обследования школ по проблеме употребления алкоголя и наркотиков(ESPAD), был подготовлен пакет методологических документов, включающий в себя анкеты учащихся, подробные инструкции для региональных координаторов и интервьюеров, а также бланки для журналов полевых наблюдений (так называемые отчеты из класса).

Для сбора данных были привлечены опытные интервьюеры, владеющие русским и кыргызским языками. Они получили подробные инструкции об инструментах сбора данных и о содержании исследования. В задачи интервьюеров входила презентация данного исследования с указанием его целей, получение информированного согласия учеников и ответов респондентов, распространение и сбор анкет. Учителей просили выходить из класса во время проведения опроса. В анкетах, кроме пола и года рождения, не требовалось указания личных данных, таких как имя респондентов, номер школы и класс, месяц и дата рождения, которые могли бы привести к установлению личности респондента. Несмотря на то, что критерии включения охватывали учащихся, родившихся в 2001 году, все учащиеся, которые присутствовали в классе во время сбора данных, также участвовали в опросе, чтобы исключить беспокойство, подозрительность и чистоту выборки.

3.1.4 Размер выборки

В целом, 5566 человек учились в 219 классах, где проводился опрос, из них 2705 мальчиков (48,6%) и 2853 девочек (51,4%). В день сбора данных в классах присутствовало 83,5% учащихся, из них 81,3% мальчиков и 82,9% девочек.

Итого, 4643 подростка, которые учились в выбранных школах и учебных заведениях страны, были включены в опрос. Окончательная база данных, после очищения примененных алгоритмов, включала 4542 анкеты. 104 (2,2%) анкеты были забракованы на этапе ввода данных по разным причинам, главным образом из-за неполноты (ответов менее чем на 50% вопросов). В соответствии с международной методологией ESPAD, анализ данных проводился исключительно среди учеников, родившихся в 2001 году (представляющих выборку учащихся в возрасте 15-16 лет) с размером выборки в 2 022 анкеты, из которых 953 (47,6%) мальчики и 1051 (52,4%) девочки.

3.1.5 Ввод и анализ данных

Анкеты учащихся, собранные в Кыргызской Республике, были внесены в базу данных SPSS 22.0 специально подготовленными специалистами по вводу данных, которые владеют английским, русским и кыргызским языком. Очищенная база данных контролировалась путем повторного ввода (двойной ввод) 8% от общего количества анкет. Сравнение повторно введенных данных с основной базой данных выявило незначительное несоответствие, процент неправильных значений не превышал 1%. Все несоответствия были согласованы с основной базой данных и анкет.

3.2 Результаты

Основные результаты, представленные в следующих главах, касаются подвыборки учащихся, родившихся в 2001 году, в целом 2022 анкеты, из которых 953 мальчика (47,6%) и 1051 девочка (52,4%).

3.2.1 Курение сигарет

Распространенность. По результатам опроса 28,6% подростков в возрасте 15-16 лет имели опыт курения сигарет хотя бы один раз в жизни, при этом процент куривших мальчиков был в 3 раза выше, чем девочек (29,0% и 9,2%). За последние 30 дней процент курильщиков сигарет составлял 7,9% среди мальчиков и 2,3% среди девочек. Около 3,7% мальчиков и 1,1% девочек сообщили о ежедневном курении.

ТАБЛИЦА 1: Распространенность курения сигарет среди подростков в возрасте 15-16 лет, %

Распространенность курения	Мальчики	Девочки	Все учащиеся
В течение жизни	29,0	9,2	28,6
Последние 30 дней	7,9	2,3	5,0
Ежедневно	3,7	1,1	2,4

Частота. Результаты ответов по частоте употребления сигарет среди когда-либо куривших в своей жизни, показывают, что каждый второй курильщик пробовал сигареты 1-2 раза (53%) или курил в 3-5 раз (17,1%). Необходимо обратить внимание на процент людей, которые, отвечая на вопрос о курении сигарет в течение жизни, выбирали максимальную категорию, то есть курили сигареты 40 или более раз в течение жизни, что может считаться регулярным курением. Среди всех респондентов процент таких ответов составил 13,0%, мальчики отвечали в этой категории значительно чаще (14,3%), чем девочки (9,5%).

Возрастные характеристики. Для исследования возрастных характеристик курения, учащихся попросили сообщить о возрасте, в котором они впервые пробовали курить, и о том, в каком возрасте они начали курить сигареты ежедневно, если такое вообще отмечалось.

Под ранним опытом первого употребления подразумевалось пробование сигареты в первый раз в возрасте 13 лет или раньше. Раннее употребление наблюдалось у 14,9% мальчиков и 6,0% девочек ($p < 0,05$). Ежедневное использование распространено значительно меньше (1,3% учащихся, 1,9% мальчиков и 0,7% девочек).

ТАБЛИЦА 2 : Раннее употребление табака (в возрасте 13 лет или раньше), %

Раннее курение табака	Мальчики	Девочки	Все учащиеся
Первый опыт	14,9	6,0	10,2
Первый опыт ежедневного использования	1,9	0,7	1,3

Анализ возраста первого опыта тех, кто сообщил о своем курении, обращает внимание на тот факт, что 24,4% тех, кто пробовал сигареты в течение жизни, сообщали, что впервые они попробовали сигареты в возрасте 9 лет. Пик первого опыта курения сигарет приходится на возраст 15 лет (25,7% курильщиков указали 15 лет как возраст своего первого опыта курения).

Доступность. Доступность сигарет проверялась в контексте того, насколько трудно достать сигареты при желании. В общей сложности 24,5% девочек не знали, насколько сложно или легко достать сигареты, а каждая вторая девушка считает, что достать сигареты невозможно. Мальчики чаще сообщали, что покупать сигареты легче - 19,6% сказали, что они могут легко купить сигареты в торговых точках.

3.2.2 Употребление алкогольных напитков

Употребление алкогольных напитков в течение жизни. Согласно результатам исследования, 29,7% учащихся в Кыргызской Республике сообщили, что они употребляли какой-либо алкогольный напиток в своей жизни, при этом мальчики сообщили, что пробовали алкоголь чаще, чем девочки (33,4% и 26,4% соответственно). Подавляющее большинство (89,0%, n = 589) из тех, кто употреблял, делали это 1-9 раз в жизни (55,8% один или два раза и 33,2% 3-9 раз).

ТАБЛИЦА 3: Распространенность употребления алкоголя по полу, %,

Распространенность употребления алкоголя	Мальчики	Девочки	Все
В течение жизни	33,4	26,4	29,7
За последние 12 месяцев	17,1	14,0	15,0
За последние 30 дней	7,3	4,5	5,8

Употребление алкогольных напитков в течение 12 месяцев. Не все учащиеся, сообщавшие об употреблении алкоголя в своей жизни, также употребляли его в прошлом году и за последние 30 дней до начала исследования. В течение последних 12 месяцев 15,4% респондентов (17,1% мальчиков и 13,9% девочек) сообщили об употреблении алкогольных напитков. Частое употребление (20 раз или чаще) наблюдалось среди 4,1% мальчиков и 4,3% девочек из тех, кто употреблял алкоголь в течение последних 12 месяцев, что свидетельствует о регулярном употреблении алкогольных напитков.

Употребление алкогольных напитков в течение последних 30 дней. 5,9% подростков употребляли алкогольные напитки в течение последних 30 дней, мальчики сообщали об употреблении алкоголя чаще, чем девочки (7,3% и 4,5% соответственно).

Возрастные характеристики. Среди всех учащихся, принявших участие в этом опросе, процент тех, кто попробовал алкоголь в возрасте 13 лет или раньше, составил 4,0%, при этом разница между мальчиками и девочками была незначительной (5,1% и 3,0% соответственно).

На основе вычисленных данных, можно сделать вывод, что лишь небольшая часть молодых людей начинают впервые экспериментировать с алкоголем в возрасте 9 лет или раньше, чаще всего они пробуют шампанское, предположительно, как семейную традицию по праздникам (2,4%), и пиво (2,1%). Пик первого опыта употребления алкогольных напитков в нашей стране чаще всего приходится на возраст 16 лет и старше.

РИСУНОК 1: Раннее употребление алкоголя (в возрасте 13 лет или раньше) по полу, %

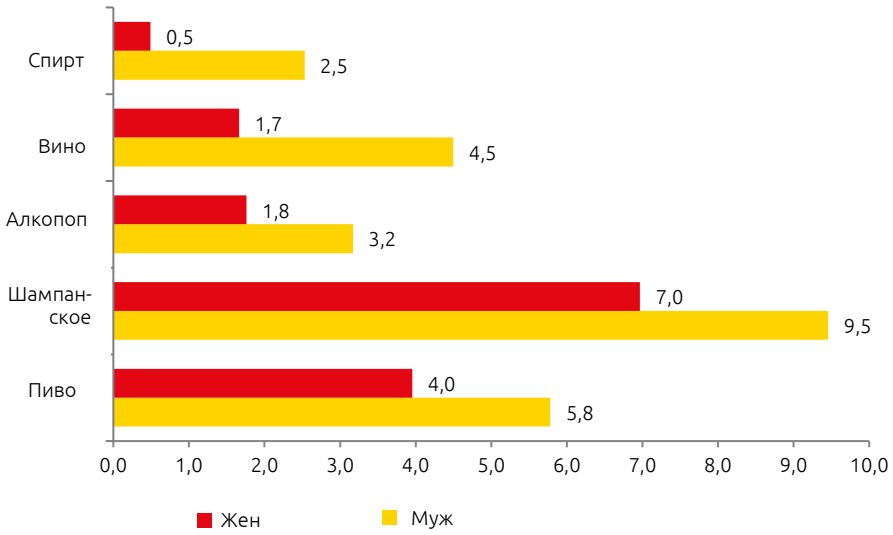

Смешанное употребление алкоголя, т.е. употребление более чем одного типа алкогольных напитков наблюдалось у 15% тех, кто употреблял алкогольные напитки на последнем мероприятии.

Относительно небольшой процент (6,4%) учащихся испытывал сильное алкогольное опьянение (проблемы с ходьбой, пробелы в памяти и т. д.) по крайней мере раз в жизни. Несмотря на то, что опыт опьянения в течение жизни и за последние 12 месяцев был выше среди мальчиков, опьянение в течение последних 30 дней сообщалось с одинаковой частотой и мальчиками, и девочками.

ТАБЛИЦА 4: Распространенность опьянения по полу, %

Распространенность опьянения	Мальчики	Девочки	Все
В течение жизни	9,0	4,0	6,4
За последние 12 месяцев	4,4	1,9	3,1
За последние 30 дней	1,3	1,2	1,3

Доступность. Для 16,8% учащихся было бы «очень легко» или «достаточно легко» приобрести шампанское, 16,4% посчитали, что достать коктейль относительно легко и 15,0% пиво.

3.2.3 Незаконные наркотики и новые психоактивные вещества

Что касается использования запрещенных веществ, наибольшая доля подростков в Кыргызской республике в возрасте 15-16 лет сообщила об употреблении продуктов каннабиса (марихуаны или гашиша). При анализе гендерных характеристик распространенности употребления наркотиков в течение жизни и последних 12 месяцев мальчики сообщали о более частых экспериментах с наркотиками, чем девочки. Таблица 5 показывает, что 3,3% мальчиков и 1,2% девочек признают, что они пробовали марихуану хотя бы раз в жизни, 7,6% мальчиков и 4,1% девочек употребляли ингалянты.

ТАБЛИЦА 5: Распространенность употребления незаконных и других психоактивных веществ по полу, %

Вещество	Мальчики	Девочки	Все
Распространенность в течение жизни			
Каннабис	3,3	1,2	2,2
Экстази	0,3	0,4	0,4
Амфетамин	0,6	0,5	0,6
Метамфетамин	0,2	0,4	0,3
Кокаин*	0,2	0,7	0,5
Крэк*	0,2	0,3	0,3
Ингалянты	7,6	4,1	5,8
Транквилизаторы и седативные средства (кроме лекарственных трав)	2,3	3,1	2,7
ЛСД	0,7	0,6	0,7
Героин	0,5	0,4	0,5
Галлюциногенные грибы	0,4	0,4	0,4
Гаммагидроксибутират (GHB)	0,1	0,0	0,1
Анаболические стероиды	0,2	0,3	0,3
Алкоголь и таблетки	0,5	0,6	0,6
Анальгетики	2,1	2,0	2,1
Спайс	1,1	0,4	0,7
Релевин**	0,6	0,2	0,4
В течение последних 12 месяцев			
Каннабис	1,3	0,7	1,0
Экстази	0,3	0,3	0,3
Амфетамин	0,5	0,3	0,4
Метамфетамин	0,0	0,1	0,1
Кокаин*	0,1	0,5	0,3
Крэк*	0,1	0,1	0,2
Ингалянты	3,1	1,9	2,5
В течение последних 30 дней			
Каннабис	0,4	0,5	0,5
Ингалянты	1,7	1,3	1,5

* Кокаин и крэк никогда не изымались правоохранительными органами

** Релевин - несуществующий препарат

В целях дальнейшего контроля за достоверностью ответов в список запрещенных наркотиков в анкете был добавлен несуществующий наркотик «**релевин**». Помимо синтетических веществ, таких как амфетамин, метамфетамин, крэк, экстази, спайс, 0,4% учащихся сообщили об

экспериментах с этим фиктивным веществом, что может свидетельствовать об определенном уровне погрешности в ответах.

В течение последних 12 месяцев, 1,0% учащихся в возрасте 15-16 лет употребляли марихуану или гашиш, а ингалянты употребляли 2,5% учащихся. За 30 дней до начала опроса 0,5% опрошенных учащихся употребляли продукты каннабиса и 1,5% употребляли ингалянты. Об употреблении запрещенных наркотиков, отличных от каннабиса и ингалянтов, в течение последних 12 месяцев и последних 30 дней сообщило минимальное число учащихся (менее 0,5%).

При этом, 12,7% мальчиков и 5,3% девочек указали на наличие возможности попробовать марихуану в течение своей жизни. Регулярное употребление марихуаны (40+) было обнаружено у 0,2% респондентов, как мальчиков, так и девочек.

Возраст первого использования запрещенных веществ

При анализе возраста первых проб различных психоактивных веществ в ходе данного исследования изучались вещества, получившие наибольшее распространение среди молодежи изучаемого возраста: препараты конопли, а также ингалянты.

При изучении возрастных особенностей употребления наркотиков следует отметить, что пик первых проб приходится на возраст 15 лет, о пробе конопли в этом возрасте сообщили 21 школьников (48,8%, n=43). При анализе половых особенностей отмечается общая тенденция более раннего начала и, как правило, более высокого процента проб практически во все годы жизни среди мальчиков. Так, в возрасте 13 лет и младше марихуану или гашиш попробовали 1,2% мальчиков и 0,4% девочек, а на «пиковый» возраст 15 лет среди мальчиков пришлось 1,3% первых проб при уровне в 0,9% среди девочек.

Пробы ингалянтов начинались в наиболее раннем возрасте среди всех психоактивных веществ. До 13 лет их успели попробовать 0,9% опрошенных учащихся, причем мальчиков примерно в 2 раза больше — 1,7% по сравнению с 0,7% девочек. В более старшем возрасте (14 лет и более) частота первых проб ингалянтов была еще выше (2,6%), высокая распространенность их среди мальчиков сохранялась (4,2% против 1,3% среди девочек). Пик проб ингалянтов среди опрошенных также приходился на возраст 15 лет. Остальные виды наркотиков практиковались менее чем у 1% отвечающих.

ТАБЛИЦА 6: Ранний опыт (в возрасте 13 лет или раньше) по полу,%

Вещество	Мальчики	Девочки	Все учащиеся
Каннабис	1,2	0,4	0,8
Транквилизатор*	0,1	0,4	0,3
Амфетамин или метамфетамин	0,3	0,3	0,3
Кокаин или крэк	0,5	0,1	0,3
Экстази	0,1	0,1	0,1
Ингалянты	1,3	0,7	0,9
Алкоголь и таблетки**	0,4	0,2	0,3

*без рецепта врача

Доступность. Доступ подростков к психоактивным веществам ограничен. Значительное большинство опрошенных учащихся считают, что приобрести запрещенные вещества невозможно, а каждый третий ученик не знает, насколько трудно или легко приобрести какое-либо из перечисленных психоактивных веществ, что в определенной мере является

свидетельством отсутствие интереса к данной теме. И лишь несколько учеников признали, что у них есть доступ к перечисленным веществам. По мнению учащихся в возрасте 15-16 лет, наиболее доступным веществом, является марихуана, 3,2% опрошенных считают, что приобрести ее было бы легко. За каннабисом следует спайс, который очень легко или довольно легко приобрести 2,7% учащихся. Другие вещества воспринимались как менее доступные. Экстази и метамфетамины считают доступными 1,3% учащихся, амфетамины - 1,7% учащихся.

3.2.4 Использование интернета, компьютерные и азартные игры

3.2.4.1 Использование интернета

Из 1999 детей, которые ответили на вопрос об активности в интернете, 63% пользовались интернетом в течение 7 дней до опроса. В то время как 2-12% использовали интернет в будние дни, 35,0% использовали интернет по воскресеньям. Большой разницы между девочками и мальчиками не было - Рисунок 2.

РИСУНОК 2: Использование интернета в разные дни недели в течение последних 7 дней

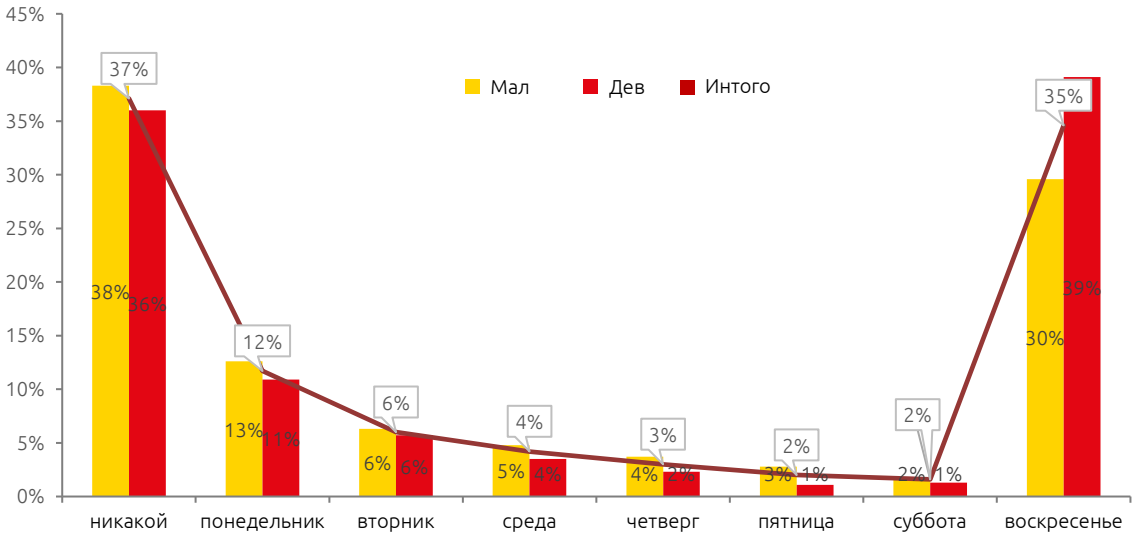

Среди тех, кто сообщил о ежедневном использовании интернета (n = 1257), 66% использовали интернет в течение последних 7 дней в выходные дни. Учащиеся в основном проводят 1 час в интернете (15,9% мальчиков, 15,0% девочек) в будние дни и 2-3 часа в интернете в выходные дни (20,0% мальчиков и 19,0% девочек). Почти столько же молодых людей, также и в выходные, пользовались интернетом в течение последних 7 дней по будням - 63%, причем 30% из них проводили время в интернете, в среднем, более 2 часов в день.

В большинстве случаев молодые люди использовали интернет для общения в социальных сетях (68,0%), скачивали видео и музыку (53,6%), читали и искали информацию (52,3%). Но остается небольшой процент молодых людей, которые играют в компьютерные игры (17,8%) и в игры, в которых можно выиграть деньги (2,9%). При этом девочки гораздо менее склонны играть в компьютерные игры (6,8%), чем мальчики (29,9%) и в игры за деньги (1,8% девочек и 4,2% мальчиков). Никаких существенных различий между мальчиками и девочками по всем другим видам активности в интернете не наблюдалось.

РИСУНОК 3: Распространенность видов активности в интернете среди всех студентов в течение последних 7 дней, %

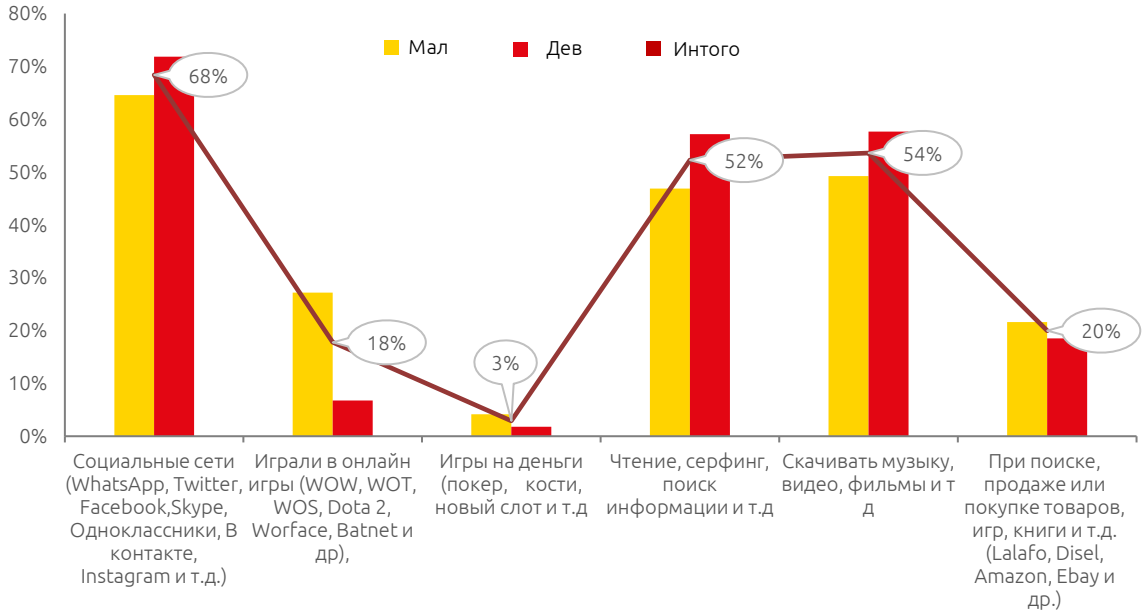

Большинство молодых людей ежедневно общаются в социальных сетях (37,0%), 12,0% ежедневно скачивают видеоролики, фильмы и музыку, и 13,1% ищут информацию.

ТАБЛИЦА 7: Количество дней по различным видам активности в интернете за последние 7 дней, %

	Социальные сети	Компьютерные игры	Азартные игры	Чтение, серфинг, поиск информации и др.	Загрузка музыки, видео, фильмов и др.	Поиск, продажа и покупка товаров и др.
Никогда	32,0	82,2	97,1	47,7	46,4	80,0
1 день	10,0	6,3	1,3	14,5	15,5	8,1
2 дня	7,0	2,9	0,4	8,3	8,8	4,3
3 дня	5,0	1,9	0,1	6,4	7,2	1,9
4 дня	4,0	0,7	0,2	4,5	4,6	1,6
5 дней	4,0	0,9	0,2	3,7	3,6	1,1
6 дней	2,0	0,5	0,1	1,7	1,8	0,5
7 дней	3,0	4,6	0,8	13,1	12,0	2,4
По крайней мере 1 день за последние 7 дней	68,0	17,8	2,9	52,3	53,6	20,0

3.2.4.2 Компьютерные и азартные игры

18,0% молодых людей играли в компьютерные игры за последние 7 дней. При этом мальчики (30,0%) играли в компьютерные игры гораздо чаще, чем девочки (7,0%).

За последние 30 дней 18,8% детей проводили время в компьютерных играх. Из них 15,1% мальчиков играли в компьютерные игры более двух часов, что в пять раз больше, чем у девочек (2,5%).

Азартные игры на деньги не популярны среди подростков в возрасте 15-16 лет в Кыргызской Республике. За последние 12 месяцев 2,1% молодых людей признались в интересе к азартным играм (2,5% мальчиков и 1,8% девочек). При этом около половины из тех, кто играет, делают это реже, чем раз в месяц.

3.2.5 Социальные и семейные характеристики

Общие характеристики. Большинство учащихся родились в Кыргызской Республике (97,1%). Более половины детей живут в полной семье (т.е. 67,9% подростков указали, что имеют обоих родителей), 44,1% живут вместе со своими братьями и сестрами. 18,1% респондентов указали, что живут вместе с бабушкой и дедушкой, а 9,6% указали на присутствие других родственников в семье. Только 2% указали, что живут в общежитии или в квартире. 2,8% живут вместе с отчимом и 1,2% с мачехой.

Что касается социально-экономического положения семьи, 45,5% сообщили, что их семья обеспечена «очень хорошо», 32,4% считают, что материальное положение их семьи «намного лучше среднего»/лучше среднего уровня, 19% оценили свое материальное положение как «среднее», и только 2,4% считают, что их семья менее обеспечена, чем другие семьи в стране.

Отношения в семье. 43,4% респондентов отметили, что родители всегда устанавливали правила в доме (что можно и чего нельзя делать), а 11,3% считают, что никогда не сталкивались с этим. 41,2% ответили, что родители устанавливают правила поведения **вне дома,** при этом у 12,5% нет таких правил. Ответы о том, что родители устанавливают правила, распределились примерно одинаково и среди мальчиков, и среди девочек.

67,3% подростков (57,1% мальчиков по сравнению с 76,8% девочек) ответили, что родители почти всегда знают, с кем они проводят вечера, и 71,6% (62,5% мальчиков и 79,9% девочек) знают где. В то же время 11,4% опрошенных учащихся редко или почти никогда не говорили своим родителям с кем они проводят время вечером (13,9% мальчиков и 9,0% девочек). У большого числа учащихся сложились доверительные отношения с родителями. Например, большинство подростков могли легко получить эмоциональную поддержку от матери или отца (63,5% почти всегда и 14,8% часто). И лишь 9,1% учащихся получают такую поддержку редко или почти никогда.

Большинство опрошенных учеников были довольны своими отношениями с родителями: 94,1% были довольны своими отношениями с матерью и 86,1% своими отношениями с отцом. Процент подростков, которые заявили, что они не довольны своими отношениями с родителями, был относительно низким - 2,5% учащихся были недовольны своими отношениями с матерью, и 4,4% не были довольны отношениями с отцом. Девочки были больше недовольны своими отношениями с родителями (5,8% девочек по сравнению с 2,8% мальчиков отношениями с отцом, 2,9% девочек и 1,8% мальчиков отношениями с матерью).

В рамках исследования в анкету был включен вопрос, касающийся друзей, употребляющих сигареты, алкоголь и табак. Около 30% учащихся (35,4% мальчиков и 25,6% девочек) сообщили, что у них есть друзья, курящие сигареты. Сравнение с показателями самоотчетов (29,0% мальчиков и 9,2% девочек) свидетельствует о том, что девочкам труднее признаться в курении, чем рассказать о своих курящих подругах.

26,5% (26,2 мальчиков и 26,8% девочек, нет существенных различий между самоотчетами), имеют друзей, употребляющих алкоголь и 5,0% (6,3 %мальчика и 3,9% девочек, в той же пропорции в самоотчете) сообщили, что, по крайней мере, некоторые из их друзей пробовали каннабис. Употребление как незапрещенных, так и запрещенных веществ оценивается как более высокое,

чем заявленная распространенность употребления (мальчики указывали на это чаще, чем девочки) - таблица 8.

ТАБЛИЦА 8: Распространенность психоактивных веществ среди друзей по сравнению с результатами самоотчета,%

Распространенность	Сигареты	Алкоголь в любой форме	Каннабис	Ингалянты	Экстази
В течение жизни (само-отчет)	28,6	29,7	2,2	5,8	0,4
Друзья, использующие вещества*	30,1	26,5	5,0	8,6	2,4

* доля респондентов, сообщивших хотя бы о нескольких друзьях, употребляющих вещества

Проведение досуга. В анкету было включено несколько вопросов о досуге. Как видно из рисунка, школьники имеют довольно активный образ жизни.

- 83,7% мальчиков и 77,0% девочек занимаются спортом не реже одного раза в неделю,
- только 5,4% не занимаются спортом вообще.
- 69,0% опрошенных учащихся пользуются интернетом,
- 54,6% подростков читают книги для собственного удовольствия,
- 51,9% учащихся ежедневно занимаются другими хобби, такими как игра на музыкальных инструментах, пение, рисование и т. д.
- 37,0% школьников проводят время с друзьями и гуляют с друзьями в парках, торговых центрах и улицах для удовольствия.
- 6,3% ходят по вечерам на дискотеки, в бары, клубы и вечеринки (9,7% мальчиков и 3,1% девочек),
- 1,2% играют в игровые автоматы (где можно выиграть деньги).

РИСУНОК 4: Виды проведение досуга - не реже одного раза в неделю или чаще, %

3.2.6 Сравнение Кыргызской Республики с европейскими странами

Как упоминалось выше, основной целью исследования было получение сравнительных данных об употреблении табака, алкогольных напитков, запрещенных наркотиков и других психоактивных веществ среди учащихся в возрасте 15-16 лет с максимальным количеством стран-членов ESPAD в европейском регионе.

Сравнение результатов опроса учащихся Кыргызской Республики со средними результатами аналогичного исследования, проведенного в 35 европейских странах с использованием той же методологии и исследовательского инструмента, свидетельствует о гораздо более низкой распространенности потребления сигарет и алкоголя, а также всех видов запрещенных наркотиков. Различия наиболее типичны по распространенности алкогольных напитков и запрещенных наркотиков и в наименьшей степени по употреблению ингалянтов.

Исландия (16%), Мальта (29%) и Бельгия (31%) имеют одинаковые показатели распространенности курения табака с Кыргызской Республикой. В Исландии (35%) такой же уровень распространенности потребления алкоголя; Молдова (4%) наиболее близка по уровню употребления каннабиса. Употребление ингалянтов является довольно распространенной практикой среди подростков в Кыргызской Республике, более 10 стран в Европейском регионе имеют одинаковые показатели распространенности (2-6%), это такие страны, как Украина, Нидерланды, Норвегия, Франция, Чехия, Италия, Молдова, Португалия, Румыния, Исландия, БЮР Македония, Фарерские острова, Дания, Болгария, Бельгия и Албания.

РИСУНОК 5: Сравнение показателей Кыргызской Республики со средними показателями европейских стран

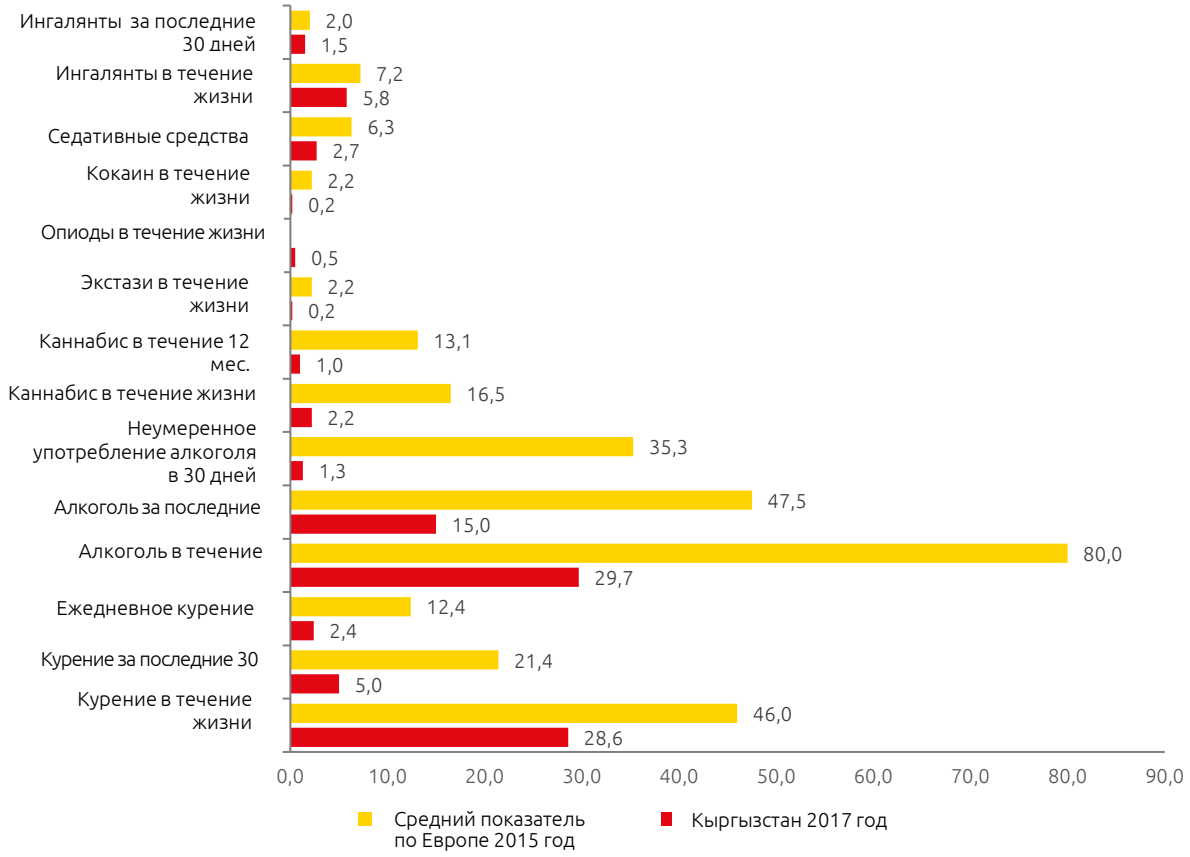

О программе ЕС по предотвращению распространения наркотиков в Центральной Азии (КАДАП 6)

Нынешняя шестая фаза КАДАП началась в апреле 2015 года и осуществляется ассоциацией организаций государств-членов ЕС, координируемой Германским обществом по международному сотрудничеству GIZ (Deutsche Gesellschaft für die Internationale Zusammenarbeit, www.giz.de). КАДАП объединяет и напрямую передает лучший опыт ЕС Казахстану, Кыргызстану, Таджикистану, Туркменистану и Узбекистану.

КАДАП 6 финансируется Европейским Союзом и состоит из четырех компонентов. Национальная стратегия по борьбе с наркотикам (НСБН): Этот компонент направлен на расширение знаний государственных властей о сбалансированной политике ЕС по борьбе с наркотиками, а также о различных национальных стратегиях, реализуемых в странах ЕС. Он оказывает содействие правительствам стран Центральной Азии в рассмотрении старых и разработке новых Национальных стратегий по борьбе с наркотиками, планов действий и законодательства в области борьбы с наркотиками. Он осуществляется институтом Тримбос из Нидерландов (www.trimbos.nl).

Национальный координационный центр (НКЦ): Этот компонент реализуется компанией ResAd из Чехии (www.resad.cz), и направлен на оказание поддержки странам ЦА в приобретении комплексного подхода в сборе данных и формировании политики, основанной на имеющихся данных, используя в качестве модели стандарты Европейского центра мониторинга наркотиков и наркотической зависимости (ЕЦМННЗ).

Профилактика: Осуществляется Национальным бюро по борьбе с наркоманией (Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii) (www.kbpn.gov.pl), этот компонент направлен на поддержку всех стран Центральной Азии в реализации программ и мероприятий по профилактике, с использованием передовых европейских практик и международных стандартов.

Лечение: Этот компонент реализуется Франкфуртским университетом прикладных наук (www.frankfurt-university.de), и направлен на оказание поддержки странам ЦА в их программах лечения и снижения вреда, с использованием лучших европейских практик и международных стандартов.

Кыргыз Республикасынын окуучулары арасында психоактивдүү заттарды колдонуу жана жүрүм-турум көз карандылыгы маселелери боюнча социологиялык изилдөө, 2017-жыл

ESPAD – ичкилик ичүү жана баңги заттарды колдонуу маселеси жаатында мектептерде сурамжылоо жүргүзүү боюнча Европанын долбоорунун натыйжаларынын негизинде

Авторлор:

Динара Мадыбаева, мониторинг жана балоо боюнча адис / «Кыргыз Республикасында ЖИКС (СПИД)-Чыгыш-Батыш фонду» КФ

Аида Карипова, мониторинг жана баалоо боюнча адис / «Казакстанда ЖИКС (СПИД)-Чыгыш-Батыш фонду» КФ

Рецензенттер:
Виктор Мравчик, илимдин кандидаты, Баңги заттарына жана баңгиликке мониторинг жүргүзүү боюнча Чехиянын улуттук борборунун жетекчиси

Павла Хомынова, мониторинг жана изилдөөлөр / Баңги заттарына жана баңгиликке мониторинг жүргүзүү боюнча Чехиянын улуттук борбору

Мазмуну

Кыскача баяндама 45
Методологиясы 45
Натыйжалары. Окуучулар арасында психоактивдүү заттарды колдонуу сан менен алганда 45
1 Кириш сөз 46
2 Ичкилик ичүү жана баңги заттарды колдонуу маселеси жаатында мектептерде сурамжылоо жүргүзүү боюнча Европанын долбоору (ESPAD) 47
3 Кыргызстан 2017-жылы жүргүзүлгөн ESPAD изилдөөсү 47
3.1 Методологиясы жана дизайны 47
3.2 Натыйжалары 49
Борбордук Азияда баңги заттарынын жайылышын алдын алуу боюнча ЕБдин программасы жөнүндө (КАДАП 6) 59

Кыскача баяндама

Методологиясы

- Изилдөөнүн методологиясы жана инструменттери Ичкилик ичүү жана баңги заттарды колдонуу маселеси жаатында мектептерде сурамжылоо жүргүзүү боюнча Европанын долбооруна толук шайкеш келет.
- Изилдөө жүргүзүү үчүн максаттык топ катары Кыргызстандын бардык аймактарындагы билим берүү мекемелеринде окуп жаткан, 2001-жылы туулган мектеп окуучулары болду. Изилдөөгө жалпы билим берүүчү мектептердин, гимназиялардын жеке менчик мектептердин 9-10-класстарынын окуучулары жана баштапкы техникалык билим берүү мекемелери (лицейлер) менен орто кесиптик билим берүү мекемелеринин (колледждердин) биринчи курстарында билим алуучулар катышты. Изилдөөдө эки баскычтуу стратификацияланган ("түрдүү катмарлардан": түрдүү мектептер, класттар) эркин тандоо фомасы колдонулган. Страталар мектептин түрү иретинде көрсөтүлгөн. Кластерлер катары класстар алынды.
- Алынган анкеталардын (сурамжылоо баракчаларынын) жалпы саны 4643, алар 118 мектептин 219 классынан чогултулган, ал эми таза тандалып алынган (маалыматтардын акыркы, тазаланган) топтому 4542 анкетадан турат. ESPAD-дын эл аралык методологиясына ылайык, маалыматтарды талдоо 2001-жылы туулган (15-16 жаш курагындагы) окуучулардын арасында гана жүргүзүлүп, алынган анкеталардын саны 2022ни түзгөн, алардын 941и (46,5%ы) балдар жана 1040ы (51,4%ы) кыздар. Топтолгон маалыматтарды иштеп чыгуу үчүн SPSS статистикалык талдоо программасы (22.0 версиясы) колдонулган.

Натыйжалары. Окуучулар арасында психоактивдүү заттарды колдонуу сан менен алганда

Тамеки чегүү

- 15-16 жаштагы өспүрүмдөрдүн 28.6%ы (эркек балдардын 29,0%ы жана кыздардын 9,2%ы) **өз өмүрүндө** куру дегенде бир жолу тамеки чегип көрүшкөн. **5.0%ы** (7,9% эркек балдар жана 2,3% кыздар) тамекини изилдөөгө чейинки **акыркы 30 күн ичинде чегишкен. Күн сайын тамеки** тарткандардын саны бир топ аз – бул жалпы окуучулардын 2,4%ын түзөт. (3,7% эркек балдар 1,1% кыздар).
- Алгачкы тамекини **эрте куракта** (13 жашка чейин) **чегип көрүү** эркек балдардын 14,9%ында жана кыздардын 6,0%ында байкалган.
- **Жыштыгы.** Ар бир экинчи тамеки чегүүчү (б.а. тамекини оозуна алып көргөн окуучулар) тамекини 1-2 жолу (53,0%ы), же 3-5 жолу (17,1%ы) тартып көргөн. Сурамжылоого катышкандардын арасында тамекини өмүрүндө 40 жолу жана андан көп тарткандар 13,0%ды түздү. Тамекини чегүү жыштыгы жогору экендигин (тамекини көп чеге тургандыгын) билдиргендердин арасында эркек балдардын саны (14,3%), кыздардын санынан (9,5%) бир топ көп болуп чыкты.

Ичкилик ичүү

- Сурамжылоого катышкандардын 29,7%ы өз **өмүрүндө** куру дегенде бир жолу спирт ичкилигин ичкендигин билдиришкен (эркек балдардын 33,4%ы жана кыздардын 26,4%ы). 15,4% респонденттер ичкиликти **акыркы 12 айда** татып көрүшкөнүн билдиришти. Өспүрүмдөрдүн 5,9%ы (7,3% эркек балдар жана 4,5% кыздар) ичкиликти **акыркы 30 күндө** татып көрүшкөн.
- 13 жашында же андан кичүү куракта спирт ичимдигин ичкендердин саны 4,0%ды түздү.
- Ичкилик ичкендердин басымдуу бөлүгү (89,0%ы) муну өмүрүндө 10дон аз жолу кылышкан (сурамжылоого катышкандардын 55,8%ы бир же эки жолу, 33,2%ы 3-9 жолу).

- Ичкиликтерди аралаш колдонгондор (бир ичкенде 2 же андан көп түрүн ичкендер) ичкилик ичкендердин 15,0%ын түзөт.

Тыюу салынган баңги заттарын колдонуу

- Өспүрүмдөрдүн 2,2%ы (3,3% эркек балдар 1,2% кыздар) **өмүрүндө** куру дегенде бир жолу марихуана же аналша татып көрүшкөн, ал эми окуучулардын 1,0%ы канабис **заттарын акыркы 12 айда**, 0.5%ы болсо изилдөө башталганга чейинки **30 күнгө чейин** татып көргөн.
- Каннабисти **эрте кураста** (13 жашка чейин) татып көргөндөр 31,2%ды түзөт.
- Марихуананы туруктуу (өмүрүндө 40 жана андан көп жолу) колдонгондор сурамжылоого катышкан эркек балдардын да, кыздардын да арасында 0,2% экендиги аныкталды.
- Баңги заттардын жаңы түрлөрүн өмүрүндө колдонгондор 0,3%дан 0,5%га чейин болгон.
- Жалпысынан респонденттердин 5,8%ы өмүрүндө ингалянттарды колдонуп көрүшкөн, алардын саны эркек балдардын арасында (7,6%), кыздарга караганда (4,1%) басымдуулук кылат.

Интернет, компьютер жана кумар оюндары

- Сурамжылоого алынган балдардын 63,1%ы интернетти 7 күн, ал эми 57,0%ы дем алыш күндөрү колдонгон. 40,0%ы күнүнө эки же андан көп саат интернетте отурушкан. Эркек балдар менен кыздардын ортосунда чоң айырмачылык жок.
- Көпчүлүк учурларда өспүрүмдөр интернетти социалдык тармактар аркылуу баарлашуу үчүн колдонушкан (68,4%), видео жана музыка жүктөшкөн (53,5%), бир нерсе окушкан жана маалымат издешкен (52,2%). Бирок компьтер оюндарын ойноочу эркек балдардын аз сандагы пайызы да бар (18,0%). Ошол эле учурда кыздар (7,0%) балдарга (27,0%) караганда компьютерде аз ойношот.
- Өспүрүмдөрдүн 2,1%ы кумар оюндарын акчага ойношкон (2,5% эркек балдар жана 1,8% кыздар). Ошол эле учурда ойногондордун жарымы муну айына эки жолу же андан аз кылышат.

1 Кириш сөз

Түрдүү катмарларга кирүүчү 15-16 жаштагы өспүрүмдөр арасында изилдөө Кыргызстанда 2017-жылы Европа биримдиги тарабынан каржыланууучу Борбордук Азияда байҥги заттарга каршы күрөшүү тармагында иш-аракеттер программасынын (CADAP, 6-баскыч) колдоосу менен Кыргыз Республикасында ЖИКС (СПИД)-Чыгыш-Батыш фонду тарабынан жүргүзүлгөн, 2-компонент (Улуттук координациялык борбор). Аталган изилдөө мамлекеттик деңгээлдеги өнөктөш уюмдардын: Кыргыз Республикасынын өкмөтүнүн алдындагы Баңгы заттарын көзөмөлдөө боюнча мамлекеттик комитеттин, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин алдындагы Кесиптик-техникалык билим берүү боюнча агенттигинин жана Кыргыз Республикасынын Саламаттык сактоо министрлигинин алдындагы Республикалык наркология борборунун өкүлдөрүнүн катышуусу менен уюшулган.

Мектептерде сурамжылоо Ичкилик ичүү жана баңги заттарды колдонуу маселеси жаатында мектептерде сурамжылоо жүргүзүү боюнча Европанын долбоорунун (ESPAD) методологиясына ылайык жүргүзүлдү. Анын максаты психоактивдүү заттардын (тамеки, ичкилик, ингалянттар, дары, тыюу салынган каражаттар жана жаңы психоактивдүү заттардын) жайылышын жана колдонуу үлгүлөрүн, ошондой эле жүрүм-турумдук көз карандылыкты (мисалы, кумар оюндары же интернетти ашыкча колдонуу) аныктоо болуп эсептелет.

Мектеп окуучуларынын арасында жана жалпы эле калк арасында баңги заттарын колдонуу жөнүндө малыматтар жана баңгы заттарды колдонуу көйгөйүнүн көрсөткүчтөрү (PDU), баңги заттарга байланышкан жугуштуу оорулардын көрсөткүчтөрү (DRID), баңги заттардын кесепетинин болгон өлүмдөрдүн, баңги заттарды колдонуучуларды дарылоо көрсөткүчтөрү, Европанын баңги заттарга жана баңгиден көз карандылыкка мониторинг жүргүзүү борборунун (EMCDDA) негизги 5

көрсөткүчүнүн ыкмалары менен аныкталгандай, өлкөдөгү баңгиликке байланышкан абалга эпидемиологиялык мониторинг жүргүзүү үчүн негиз болуп эсептелет.

2 Ичкилик ичүү жана баңги заттарды колдонуу маселеси жаатында мектептерде сурамжылоо жүргүзүү боюнча Европанын долбоору (ESPAD)

Ичкилик ичүү жана баңги заттарды колдонуу маселеси жаатында мектептерде сурамжылоо жүргүзүү боюнча Европанын долбоору (ESPAD) 1995-жылдан бери ар бир 4 жылда Европа өлкөлөрүндө мектеп окуучулары арасында жүргүзүлүүчү кайталанма кайчы изилдөө-сурамжылоо болуп эсептелет. 2015-жылдагы мындан мурунку изилдөөгө 35 өлкө катышкан. ESPAD долбоорунун негизги максаты тамеки, ичкилик, баңги заттары жана башка психоактивдүү заттар 15-16 жаштагы өспүрүмдөр тарабынан колдонулушу жөнүндө салыштырууга боло турган маалыматтарды Европанын мүмкүн болушунча көп өлкөлөрүндө топтоо болуп эсептелет. Долбоордун узак мөөнөттүү эң олуттуу максаты Европада окуучулар арасында тамеки, ичкилик жана баңги заттары колдонулушуна байланышкан жагдайга байкоо жүргүзүү (мониторинг) жана өзүнчө бир өлкөлөрдө, ошондой эле жалпы европалык деңгээлде жагдайдын өрчүү багытын иликтеп билүү болуп саналат.

ESPAD долбоорунун максаттык тобу болуп өлкөнүн билим берүү тутумуна кирүүчү, маалымат топтолуп жаткан жылы 16 жашка толо турган (башкача айтканда, ошол жылы туулган) мектеп окуучулары эсептелет.

ESPAD долбоорунун методологиясына ылайык, сурамжылоого катыша турган окуучулар бүтүндөй өлкө үчүн мүнөздүү болгон, туш келди тандап алынган класттардан болушу керек. Долбоорго катышуучу өлкөлөргө изилдөөгө жаш-курагы боюнча туура келүүчү максаттык топко кире турган жалпы саны 2800 окуучуну камтый турган класстардын үлгүлөрүн түзүү кеңеш кылынат. Айрым окуучулар ден соолугуна байланыштуу же башка себептер менен келбей калышы мүмкүн болгондуктан, изилдөөгө катыша турган окуучулардын анык саны маалымат топтоло турган жылы 16 жашка чыга турган (башкача айтканда, Кыргыз Республикасында 2017-жылы маалымат топтоо үчүн 2001-жылы туулган окуучулар) 2 000 – 2 400 баланы камтыйт деп күтүлгөн.

3 Кыргызстан 2017-жылы жүргүзүлгөн ESPAD изилдөөсү

3.1 Методологиясы жана дизайны

ESPAD-дин эл аралык методологиясына ылайык, Кыргызстанда изилдөө бардык катмарларды кучагына ала турган сурамжылоо түрүндө иштелип чыккан. Изилдөө жүргүзүү үчүн 2001-жылы туулган студенттер менен окуучулар окуган мектептер менен класстар тандап алынган. Иш жүзүндө бул топ орто мектептердин, анын ичинде гимназиялар менен жеке менчик мектептердин 9-10-класстарынан, ошондой эле кесиптик лицейлер менен колледждердин 1-курстарынан турган. Изилдөө Кыргыз Республикасынын бардык аймактарын кучагына алган.

3.1.1 Тандоо

Изилдөөнүн методологиясы жана инструменттери Европанын сурамжылоо методологиясына толук шайкеш келет.

Эки баскычтуу катмарланган кластердик тандоо колдонулган, анын бирдиги катары оку жайларынын академиялык бирдиктери же мектеп класттары болгон. Катмарлар мектептердин 5 түрүнөн турган. Тандоого билим берүү мекемелеринин төмөнкү түрлөрү киргизилген:

- (1) жалпы билим берүүчү мектептердин, (2) гимназиялардын, (3) жеке менчик мектептердин 9-10-класстары;
- (4) баштапкы техникалык билим берүү мекемелеринин (лицейлердин) 1-курстары;
- (5) кесиптик орто билим берүү мекемелеринин (колледждердин, техникумдардын) 1-курстары.

Биринчи баскычта кесиптик-техникалык билим берүү мекемелери жана жалпы билим берүүчү мектептер, анын ичинде менчик мектептер Кыргыз Республикасынын Билим берүү министрлиги берген бардык мектептер менен кесиптик лицейлердин, ошондой эле колледждер менен академиялардын жалпы тизмесинен жөнөкөй, туш келди тандоо жолу менен тандап алынды. Экинчи баскычта класстар да тандап алынган билим берүү мекемелеринде туш келди тандалган. Андан тышкары, бул сурамжылоого катышуу үчүн тандалган 9-10-класстардын жана баштапкы, орто кесиптик окуу жайларынын 1-курстарында окуучулардын бардыгы чакырылган, себеби ESPAD 15-16 жаштагы (2001-жылы туулган) окуучуларга багытталат, жана бул курактагы өспүрүмдөр негизинен аталган класстарда окушат.

3.1.2 Анкета

Жогоруда көрсөтүлгөн максатка жетүү үчүн маалыматтарды топтоонун сандык усулу колдонулуп, тандап алынган класстардын окуучулары ESPAD-дин стандарттуу анкетасын класстарда өз алдынча толтурушкан. Сурамжылоо толугу менен аты-жөндөрүн атоосуз жүргүзүлүп, жеке маалымат топтолгон эмес жана сурамжылоого катышуу ыктыярдуу түрдө болгон. Анкета орус жана кыргыз тилдерине которулуп, окуучулар анкетанын тилин тандай алышкан; андан тышкары, аймактын бөтөнчөлүгүн эске алуу менен анкета суроо коюунун улуттук стандарттарына ылайыкташылган. Сурамжылоо Кыргыз Республикасынын өкмөтүнүн алдындагы Баңгы заттарды көзөмөлдөө боюнча мамлекеттик комитет жана республикалык наркология борборунун кеңешчиси менен кызматташтыкта жүргүзүлдү.

3.1.3 Маалымат топтоо

Ичкилик ичүү жана баңги заттарды колдонуу маселеси жаатында мектептерде сурамжылоо жүргүзүү боюнча Европанын долбоорунун (ESPAD) алкагында иштелип чыккан документтерге негизделген изилдөөнү жүргүзүү үчүн, методологиялык документтердин пакети даярдалып, ага окуучулардын анкеталары, аймактык координаторлор менен интервьюерлер үчүн кенен нускамалар, ошондой эле талаа (изилдөөчүлүк) байкоолорунун журналдары (класттын отчеттору деп аталуучу) үчүн бланктар кирген.

Маалымат топтоо үчүн орус жана кыргыз тилдерин билген, тажрыйбалуу интервьюерлер чакырылган. Алар маалымат топтоонун инструменттери жана изилдөөнүн мазмуну жөнүндө кенен нускама алышкан. Интервьюерлердин милдетине аталган изилдөө менен тааныштырып, анын максаттарын атоо, окуучулардын түшүнүп-билип берген макулдугун жана респонденттердин жоопторун алуу, анкеталарды таратуу жана кайра чогултуу кирген. Сурамжылоо учурунда мугалимдерден класстан чыгып кетүүнү суранышкан. Анкеталарда жыныстыгы жана туулган жылынан тышкары, аты-жөнү, окуган мектеби менен классы, туулган күнү жана айы сыяктуу респонденттин ким экендигин аныктоого мүмкүндүк бере турган жеке маалыматтарды көрсөтүү талап кылынган эмес. Сурамжылоого катыштыруу критерийлери 2001-жылы туулган балдарды кучагына алганына карабастан, тандоого байланыштуу тынчсызданууга, шек саноолорго жол бербөө жана тандоонун тазалыгын камсыз кылуу үчүн сурамжылоо жүргүзүлүп жаткан учурда класса отурган балдардын баары ага катышкан.

3.1.4 Тандоонун көлөмү

Жалпысынан сурамжылоо жүргүзүлгөн 219 класса 5566 адам окуйт, алардын ичинен эркек балдардын саны 2705 (48,6%) жана кыздардын саны 2853 (51,4%). Маалымат топтолгон күнү класстарда окуучулардын 83,5%ы болуп, эркек балдардын 81,3%ы жана кыздардын 82,9%ы катышкан.

Жана акырында, өлкөнүн тандап алынган мектептери менен окуу жайларында окуган 4643 өспүрүм сурамжылоого киргизилген. Тазалап-тактоо алгоритмин колдонулгандан кийинки акыркы маалымат топтому өзүнө 4542 анкетаны камтыган. 104 (2,2%) анкета маалыматтарды киргизип жаткан мезгилде түрдүү себептер менен, негизинен толук толтурулбагандыктан (50%дан кем суроолорго жооп берилген), жараксыз деп табылган ESPAD-дын эл аралык методологиясына ылайык, 2001-жылы гана туулган (15-16 жаш курактагы) окуучулардын гана берген маалыматтар талдоого алынып, алардын жалпы саны 2022 анкетаны түзгөн. Анын ичинен 953 (47,6%) эркек балдар жана 1051 (52,4%) кыздар.

3.1.5 Маалыматтарды киргизүү жана талдоо

Кыргыз Республикасында топтолгон окуучулардын анкеталары, маалыматтарды киргизүү боюнча атайын даярдалган адистер тарабынан электрондук базага киргизилген. Аталган адистер англис, орус жана кыргыз тилдерин билишет. Маалыматтардын тазаланган топтому анкеталардын жалпы санынан 8%ын кайталап киргизүү (эки жолу басуу) жолу менен текшерилген. Кайталап киргизилген маалыматтарды негизги маалымат топтому менен салыштыруу бир аз гана төп келбестикти аныктаган, туура келбеген маалыматтын саны 1%дан ашкан эмес. Бардык туура келбестиктер негизги маалымат топтому жана анкеталар менен келиштирилген.

3.2 Натыйжалары

Төмөндөгү бөлүмдөрдө көрсөтүлгөн негизги натыйжалар 2001-жылы туулган окуучуларга тиешелүү, анкеталардын жалпы саны 2022, алардын ичинен 953 анкетаны (47,6%) эркек балдар жана 1051ин (52,4%) кыздар толтурган.

3.2.1 Тамеки чегүү

Жайылышы. Сурамжылоонун натыйжалары боюнча, 15-16 жаштагы өспүрүмдөрдү 28,6%ы өмүрүндө куру деенде бир жолу тамеки чегип көрүшкөн, мында тамеки тартып көргөн эркек балдардын саны кыздарга караганда 3 эсе көптүк кылат (29,0% жана 9,2%). Акыркы 30 күндө тамеки тартуучулардын саны эркек балдар арасында 7,9% жана кыздар арасында 2,3% түзгөн. Эркеке балдардын 3,7%га жакыны жана кыздардын 1,1%ы күн сайын тамеки чеге тургандыктарын билдирген.

1-ТАБЛИЦА: 15-16 жаштагы өсүпүрүмдөр арасында тамеки чегүүнүн жайылышы, %

Тамеки чегүүнүн жайылышы	Эркек балдар	Кыздар	Бардык окуучулар
Өмүрүндө	29,0	9,2	28,6
Акыркы 30 күндө	7,9	2,3	5,0
Күн сайын	3,7	1,1	2,4

Жыштыгы. Өмүрүндө тамеки чегип көргөндөр арасында тамеки чегүү жыштыгы боюнча жооптордун жыйынтыгы көрсөткөндөй, ар бир экинчи тамеки чегүүчү тамекини 1-2 жолу (53%) татып көргөн же 3-5 жолу (17,1%) чеккен. Өмүрүндө тамекини канча жолу чеккендиги жөнүндө суроого жооп берип жатып эң жогорку категорияны тандаган адамдар канча пайызды түзгөндүгүнө, башкача айтканда өмүрүндө 49 андан көп жолу тамеки чегип көргөндөрдүн санына көңүл буруу зарыл. Муну үзгүлтүксүз тамеки чегүү деп эсептөөгө болот. Мындай жоопту респонденттердин 13,0%ы берген, анын ичинде эркек балдардын саны (14,3%) кыздарга (9,5%) караганда бир топ көп.

Жаш-курактык мүнөздөмөлөрү. Тамеки чегүүнүн жаш-курактык мүнөздөмөсүн изилдөө үчүн окуучулардан канча жашында биринчи жолу тамеки чеккенигин жана канча жашында күн сайын чеге баштаганын (эгер ошондой болсо) көрсөтүү суралган

Эрте куракта баштады деп тамекини биринчи жолу 13 жашында же андан эрте тартып көрүү эсептелген. Эрте куракта тартуу эркек балдардын 14,9%ында жана кыздардын 6,0%ында байкалган (p <0,05). Күн сайын тамеки чегүү бир топ аз жайылган (1,3% окуучу, 1,9% эркек балдар жана 0,7% кыздар).

2-ТАБЛИЦА: Тамекини эрте куракта чегүү (13 жашында жана андан эрте), %

Тамекини эрте куракта чегүү	Эркек балдар	Кыздар	Бардык окуучулар
Биринчи чегип көрүү	14,9	6,0	10,2
Күн сайын чегүү боюнча алгачкы тажрыйба	1,9	0,7	1,3

Өзү тамеки чеге тургандыгын билдиргендердин биринчи жолу чегип көргөн курагын талдоодо көңүлдү өзүнө бурган нерсе, өмүрүндө тамеки тартып көргөндөрдүн 24,4%ы муну 9 жашында кылган. Тамекини биринчи жолу тартып көргөндөрдүн эң көп саны 15 жашка туура келет (тамеки чеккендердин 25,7%ы тамекини биринчи жолу колго алган курагы деп 15 жашын аташкан).

Жеткиликтүүлүк. Тамекинин жеткиликтүүлүгү аны каалаган учурда табуу канчалык кыйын боло тургандыгы жагынан текшерилген. Жалпысынан алганда кыздардын 24,5%ы тамеки табыш канчалык оор же оңой экендигин билишпейт экен, ал эми ар бир экинчи кыз тамеки табуу мүмкүн эмес деп эсептейт. Эркек балдар тамекини сатып алган оңой экендигин көбүрөөк билдиришкен – 19,6%ы тамекини соода түйүндөрүнөн оңой эле сатып ала тургандыгын белгилейт.

3.2.2 Ичкилик ичүү

Өмүрүндө ичкилик ичип көрүү. Изилдөөнүн натыйжаларына ылайык, Кыргыз Республикасында окуучулардын 29,7%ы өмүрүндө ичкиликтин кайсы бир түрүн ичип көргөндүгүн билдиришкен, алардын ичинде кыздардан (26,4%) эркек балдардын саны көбүрөөк (33,4%). Ичкилик ичип көргөндөрдүн басымдуу бөлүгү (89,0%, n = 589) буга өмүрүндө 1-9 жолу барышкан (55,8%ы бир же эки жолу жана 33,2%ы 3-9 жолу).

3-ТАБЛИЦА: Ичкилик ичүүнүн жайылышы эркек балдар жана кыздар арасында, %

Ичкилик ичүүнүн жайылышы	Эркек балдар	Кыздар	Бардыгы
Өмүрүндө	33,4	26,4	29,7
Акыркы 12 айда	17,1	14,0	15,0
Акыркы 30 күндө	7,3	4,5	5,8

Ичкиликти акыркы 12 айда ичүү. Өмүрүнө ичкилик ичип көргөндүгүн билдирген окуучулардын баары эле буга өткөн жылы жана изилдөө башталганга чейинки акыркы 30 күндө барышкан эмес. акыркы 12 айда ичкилик ичкендиктерин 15,4% респонденттер (17,1% эркек балдар жана 13,9% кыздар) билдиришкен. Көп ичүү (20 жолу жана андан көп) акыркы 12 айда ичкен эркек балдардын 4,1%ында жана кыздардын 4,3%ында белгиленген, бул болсо ичкиликти үзгүлтүксүз иче тургандыктарын күбөлөйт.

Ичкиликти акыркы 30 күндө ичүү. Өспүрүмдөрдүн 5,9%ы ичкиликти акыркы 30 күндө ичишкен, эркек балдар кыздарга караганда бул жөнүндө көбүрөөк билдиришкен (ага ылайык 7,3% жана 4,5%).

Жаш-курактык мүнөздөмөлөрү. Сурамжылоого катышкан окуучулардын арасында 13 жашка чейин же андан эрте ичкилик ичип көргөндөрдүн саны 4,0%ды түзүп, эркек балдар менен кыздардын пайыздык айырмасы анча чоң эмес болгон (ага ылайык 5,1% жана 3,0%).

Эсептелип чыккан маалыматтарга таянып, аз гана сандагы өспүрүмдөр ичимдикти 9 жашында же андан эрте татып көрөт деп тыянак чыгарууга болот. Алар баарынан көп шампанскоени, божомолдоолор боюнча майрамдарда үй-бүлөлүк салт катары (2,4%) жана пиво (2,1%) ичип көрүшөт. Биздин өлкөдө ичкиликти алгачкы жолу эң көбү 16 жаш жана андан улуу куракта татып көрүшөт.

1-СҮРӨТ: Ичкиликти эрте куракта ичүү (13 жашта жана андан эрте) жыныстык белгиси боюнча, %

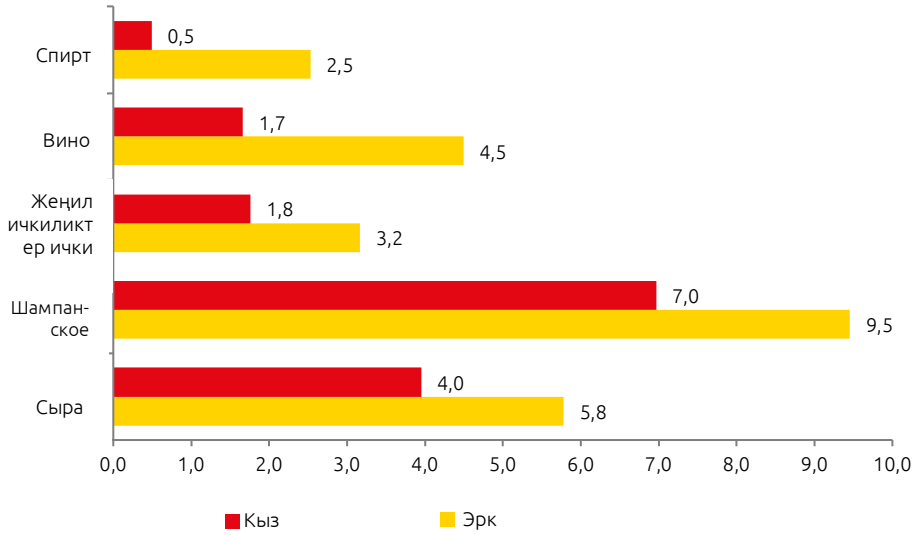

Ичкиликти аралаш ичүү, башкача айтканда бирден көп түрүн ичүү акыркы иш-чарада ичкендердин 15%ында байкалган.

Салыштырмалуу аз сандагы окуучулар (6,4%) өмүрүндө куру дегенде бир жолу катуу мас болушкан (басышы кыйындоо, баарын эске тутпай калуу ж.б.) Өмүрүндө жана акыркы 12 айда мас болгондор эркек балдардын арасында көп экендигине карабастан, акыркы 30 күндө мас болгонун билдирген эркек балдар менен кыздардын саны бирдей болуп чыкты.

4-ТАБЛИЦА: Мас болуунун жайылышы жыныстык белгилери жагынан, %

Мас болуунун жайылышы	Эркек балдар	Кыздар	Бардыгы
Өмүрүндө	9,0	4,0	6,4
Акыркы 12 айда	4,4	1,9	3,1
Акыркы 30 күндө	1,3	1,2	1,3

Жеткиликтүүлүк. Окуучулардын 16,8%ы үчүн шампанское сатып алуу «өтө эле оңой» же «оңой эле» болмок, 16,4%ы коктейль сатып алуу жана 15,0% пиво сатып алуу салыштырмалуу оңой деп эсептешет.

3.2.3 Мыйзамсыз баңги заттар жана жаңы психоактивдүү заттар

Тыюу салынган заттар жөнүндө айтсак, Кыргыз Республикасында 15-16 жаштагы өспүрүмдөрдүн басымдуу бөлүгү каннабис өндүрүмдөрүн (марихуана же анаша) тарткандыктары жөнүндө билдиришкен. Баңги заттарын өмүрүндө жана акыркы 12 айда колдонуунун жайылышына карата гендердик талдоо жүргүзүүдө эркек балдар кыздарга караганда баңги заттарды көбүрөөк колдоно турганы аныкталды. 5-таблицада көрсөтүлгөндөй, эркек балдардын 3,3%ы жана кыздардын 1,2%ы өмүрүндө куру дегенде бир жолу марихуана татып көргөндүгүн моюнга алышат, ал эми ингалянттарды 7,6% эркек балдар жана 4,1% кыздар колдонушкан.

5-ТАБЛИЦА: Мыйзамсыз заттардын жана башка психоактивдүү заттардын жайылышы, жыныстык белгиси боюнча, %

Зат	Эркек балдар	Кыздар	Бардыгы
Өмүрүндө жайылышы			
Каннабис	3,3	1,2	2,2
Экстази	0,3	0,4	0,4
Амфетамин	0,6	0,5	0,6
Метамфетамин	0,2	0,4	0,3
Кокаин*	0,2	0,7	0,5
Крэк*	0,2	0,3	0,3
Ингалянттар	7,6	4,1	5,8
Транквилизаторлор жана седативдик каражаттар (дары чөптөрдөн тышкары)	2,3	3,1	2,7
ЛСД (жарым-жартылай синтет. психоактивдүү зат)	0,7	0,6	0,7
Героин	0,5	0,4	0,5
Галлюциногендүү козу карындар	0,4	0,4	0,4
Гаммагидроксибутират (GHB)	0,1	0,0	0,1
Анаболитикалык стероиддер	0,2	0,3	0,3
Ичкилик жана таблеткалар	0,5	0,6	0,6
Анальгетиктер	2,1	2,0	2,1
Спайс	1,1	0,4	0,7
Релевин**	0,6	0,2	0,4
Акыркы 12 айда			
Каннабис	1,3	0,7	1,0
Экстази	0,3	0,3	0,3
Амфетамин	0,5	0,3	0,4
Метамфетамин	0,0	0,1	0,1
Кокаин*	0,1	0,5	0,3
Крэк*	0,1	0,1	0,2
Ингалянттар	3,1	1,9	2,5
Акыркы 30 күндө			
Каннабис	0,4	0,5	0,5
Ингалянттар	1,7	1,3	1,5

* Кокаин менен крэк эч качан укук коргоо органдары тарабынан алынган эмес

** Релевин - жок препарат

Жооптордун аныктыгын андан ары көзөмөлдөп-текшерүү максатында тыюу салынган заттардын тизмесине анкетада чынында жок «**релевин**» баңги заты киргизилген. Амфетамин, метамфетамин, крэк, экстази, спайс сыяктуу синтетикалык заттардан тышкары, окуучулардын 0,4%ы аталган жалган затты да татып көргөнүктөрүн белгилешкен, бул берилген жооптордо белгилүү бир деңгээлде мүчүлүштүк бар экендигин күбөлөйт.

Акыркы 12 айда, 15-16 жаштагы мектеп окуучуларынын 1,0%ы марихуана же анаша тартышкан, ал эми ингалянттарды колдонгондор 2,5%ды түзөт. Сурамжылоо башталганга чейинки 30 күн ичинде ага катышкан окуучулардын 0,5%ы каннабис заттарын жана 1,5%ы ингалянттарды колдонгон. Каннабис

менен ингалянттардан айырмалануучу, тыюу салынган башка баңги заттарды акыркы 12 ай жана 30 күн ичинде колдонгондугу жөнүндө аз гана сандагы окуучулар (0,5%дан кем) билдирген.

Ошону менен катар, эркек балдардын 12,7%ы жана кыздардын 5,3%ы марихуананы өмүрүндө татып көрүүшү мүмкүндүгүн көрсөтүшкөн. Марихуананы үзгүлтүксүз колдонгондор (40+) респонденттердин 0,2%ын түзөт, бул эркек балдарга да, кыздарга да тиешелүү.

Тыюу салынган заттарды алгачкы жолу колдонгон курак

Түрдүү психоактивдүү заттар биринчи жолу канча жашта колдонулганын талдоодо изилделип жаткан куректагы жаштардын арасында кенен тараган заттар – каннабис өндүрүмдөрү менен ингалянттар каралды.

Каннабисти өмүрүндө татып көргөндөрдүн жарымына жакыны муну алгачкы жолу 15 жаш курагында жасаганын билдиришкен. Гендердик айырмачылыктырды талдоо жалпысынан эркек балдар кыздарга караганда баңги затты эртерээк колдоно баштай тургандыгы аныкталып, ошол эле учурда эркек балдардын 1,2%ы жана кыздардын 0,4%ы марихуананы же анашаны 13 жашында же андан эрте колдонуп көргөнүн, ал эми эркек балдардын 13,%га жакыны жана кыздардын 0,9%дайы каннабисти алгачкы жолу 15 жашында колдонгонун билдиришкен.

Бардык психоактивдүү заттардын ичинен ингалянттарды эң эрте куракта колдоно башташат. Сурамжылоого катышкан мектеп окуучуларынын 0,9%га жакыны (1,7% эркек балдар, ага салыштырмалуу 0,7% кыздар) ингалянттарды биринчи жолу 13 жашында же андан мурун колдонуп көргөнүн билдиришет. Окуучулардын андан бир топ көп саны (2,6%) ингалянттарды 14 жашында татып көрүшкөн, мында эркек балдардын көрсөткүчү жогору (4,2%, ал эми кыздар арасында 1,3%). Респонденттердин эң көбүнүн ингалянттарды алгачкы жолу татып көргөн курагы болуп 15 жаш эсептелет.

Респонденттердин 1%дан кеми баңгы заттардын башка түрлөрүн татып көрүшкөнүн билдирген.

6-ТАБЛИЦА: Эрте куракта татып көрүү (13 жашында жана андан эрте), жыныстык белгиси боюнча,%

Зат	Эркек балдар	Кыздар	Бардык окуучулар
Каннабис	**1,2**	**0,4**	**0,8**
Транквилизатор*	**0,1**	**0,4**	**0,3**
Амфетамин же метамфетамин	**0,3**	**0,3**	**0,3**
Кокаин же крэк	**0,5**	**0,1**	**0,3**
Экстази	**0,1**	**0,1**	**0,1**
Ингалянттар	**1,3**	**0,7**	**0,9**
Ичкилик же таблеткалар**	**0,4**	**0,2**	**0,3**

*дарыгердин рецеби жок

Жеткиликтүүлүк. Психоактивдүү заттардын өспүрүмдөр үчүн жеткиликтүүлүгү чектелүү. Сурамжылоого катышкан окуучулардын басымдуу бөлүгү тыюу салынган заттарды сатып алуу мүмкүн эмес деп эсептейт, ал эми ар бир үчүнчү окуучу аталган психоактивдүү заттардын кайсы бирин табуу канчалык оор же жеңил экендигин билбейт. Бул аталган темага кызыкчылыктын жоктугун кайсы бир деңгээлде күбөлөйт. Болгону бир нече окуучу гана аталган заттар алар үчүн жеткиликтүү экендигин көрсөтүшкөн. 15-16 жаштагы окуучулардын пикиринде, эң жеткиликтүү зат болуп марихуана эсептелет, сурамжылоого катышкандардын 3,2%ы аны сатып алуу жеңил деп ойлошот. Каннабистен кийин спайс турат, 2,7% окуучулардын пикиринде аны табуу өтө оңой же оңой десе болот. Башка заттар анча жеткиликтүү эмес деп кабыл алынган. Экстази жана метамфетаминдерди жеткиликтүү деп окуучулардын 1,3%ы, амфетаминдер жеткиликтүү деп 1,7%ы эсептейт.

3.2.4 Интернетти колдонуу, компьютердик жана кумар оюндарын ойноо

3.2.4.1 Интернетти колдонуу

Интернетти активдүү колдонуу жөнүндө суроого жооп берген 1999 баланын ичинен 63%ы интернетти сурамжылоо башталганга чейинки 7 күн аралыгында колдонушкан. Алардын 2-12%ы интернетте иш күндөрү отурса, 35,0%ы интернетке жекшемби күндөрү киришкен. Эркек балдар менен кыздардын ортосунда анчач айырма жок – 2-сүрөт.

2-СҮРӨТ: акыркы 7 күн ичинде жуманын ар кайсы күндөрү интернетти колдонуу, %

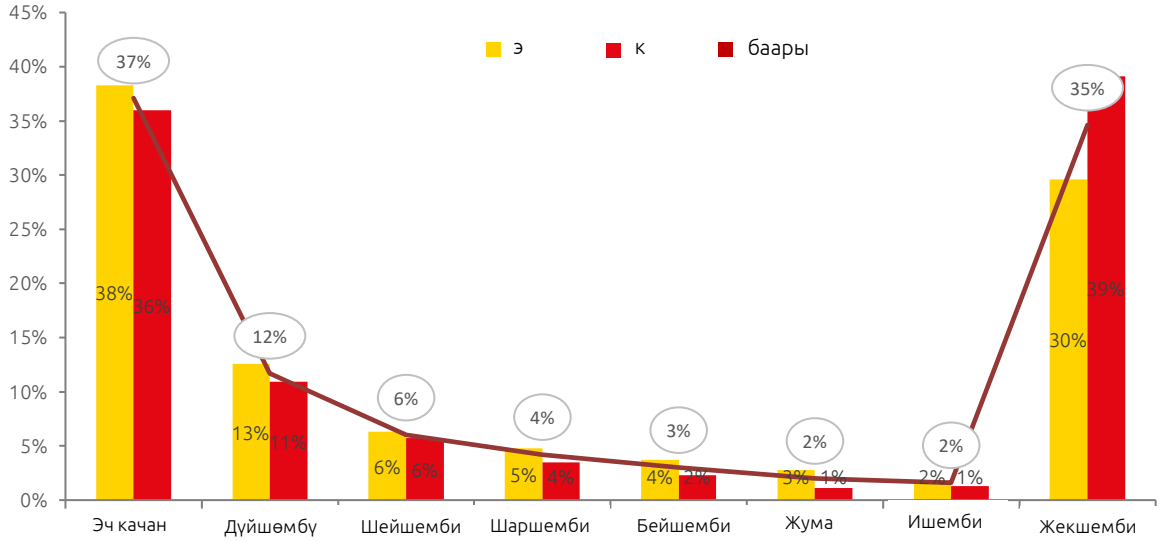

Интернетти күн сайын колдоно тургандыгын билдиргендердин ичинен (n = 1257) 66%ы интернетке акыркы 7 күн ичинде дем алыш күндөрү киришкен. Окуучулар көбүнчөсү интернетте иш күндөрү 1 саат (15,9% эркек балдар, 15,0% кыздар) жана дем алыш күндөрү 2-3 саат (20,0% эркек балдар жана 19,0% кыздар) отурушат. Ушул эле сандагы жаштар – 63%, акыркы 7 күн ичинде интернетти иш күндөрү да колдонушкан, болгондо аларын 30%ы интернетте күнүнө орто эсеп менен 2 саат отурушкан.

Көпчүлүк учурда жаштар интернетти социалдык тармактар аркылуу баарлашуу үчүн (68,0%) видео жана музыка жүктөп алуу үчүн (53,6%) колдонушкан, бир нерсе окушкан же маалымат издешкен (52,3%). Бирок аз болсо да компьютердик оюндарды ойногон (17,8%) жана акча утуп алууга боло турган оюндарды ойногон (2,9%) жаштар да бар. Мында комьютердик оюндарды ойногон кыздардын саны (6,8%) балдарга караганда (29,9%) аз, ошондой эле кыздар акча үчүн ойной турган оюндарга да көп кызыкпайт (кыздар - 1,8%, ал эми эркек балдар - 4,2%). Интернетти пайдалануунун бардык түрлөрү боюнча эркек балдар менен кыздардын ортосунда эч кандай олуттуу айырмачылык аныкталган жок.

3-СҮРӨТ: Интернетти колдонуу түрлөрүнүн акыркы 7 күндөгү жайылышы, %

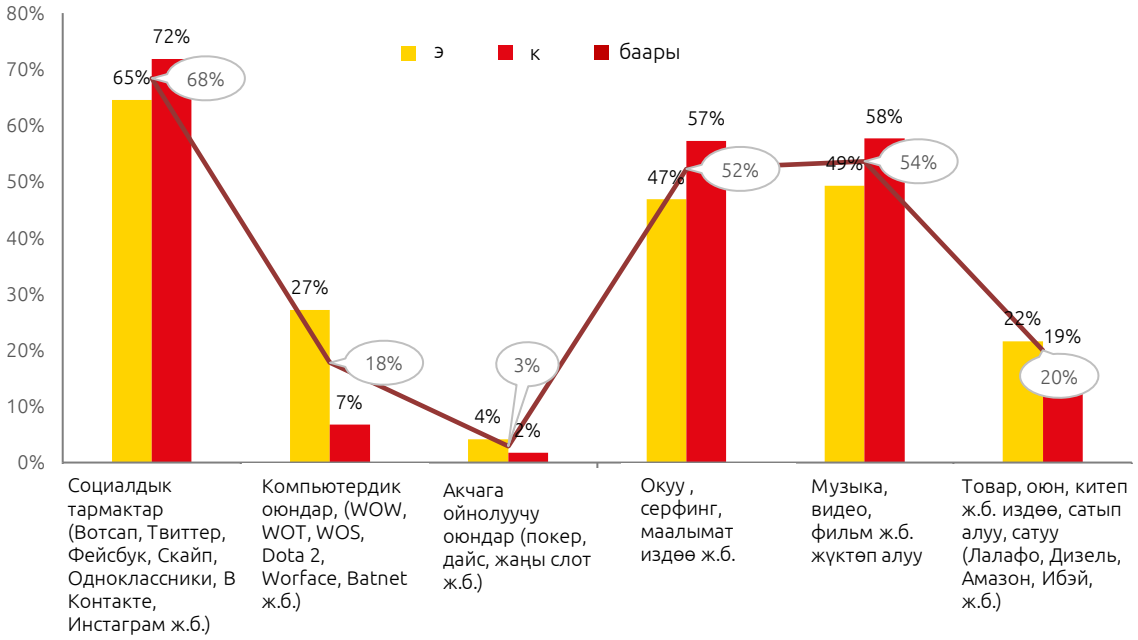

Жаштардын көпчүлүгү күн сайын социалык тармактар аркылуу баарлашат (37,0%), 12,0%ы күн сайын видеотасмаларды, фильмдерди жана музыка жүктөшөт, ал эми 13,1%ы маалымат издейт.

7-ТАБЛИЦА: акыркы 7 күн ичинде интернетти колдонуунун түрлөрү боюнча күндөрдүн саны, %

	Социалдык тармактар	Компьютер-дик оюндар	Кумар оюндары	Окуу, серфинг, маалымат издөө ж.б.	Музыка, видео, тасмаларды ж.б.жүктөө	Товар ж.б. издөө, сатуу жана сатып алуу
Эч качан	32,0	82,2	97,1	47,7	46,4	80,0
1 күн	10,0	6,3	1,3	14,5	15,5	8,1
2 күн	7,0	2,9	0,4	8,3	8,8	4,3
3 күн	5,0	1,9	0,1	6,4	7,2	1,9
4 күн	4,0	0,7	0,2	4,5	4,6	1,6
5 күн	4,0	0,9	0,2	3,7	3,6	1,1
6 күн	2,0	0,5	0,1	1,7	1,8	0,5
7 күн	3,0	4,6	0,8	13,1	12,0	2,4
Акыркы 7 күндө куру дегенде бир жолу	68,0	17,8	2,9	52,3	53,6	20,0

3.2.4.2 Компьютердик жана кумар оюндары

Жаштардын 18,0%ы акыркы 7 күн ичинде компьютердик оюндарды ойношкон. Мында эркек балдардын саны (30,0%) кыздарга караганда (7,0%) бир топ көп.

Акыркы 30 күндө балдардын 18,8%ы компьютердик оюн ойноп убакыт өткөрүшкөн. Мында эркек балдардын 15,1%ы компьютердик оюндарды эки сааттан көп ойношкон, бул кыздардын санынан (2,5%) беш эсе көптүк кылат.

Акчага ойноло турган кумар оюндары Кыргыз Республикасында 15-16 жаштагы өспүрүмдөр арасында популярдуу эмес. Жаштардын 2,1%ы (эркек балдардын 2,5%ы жана кыздардын 1,8%ы) кумар оюндарына акыркы 12 айда кызыккандыктарын билдирген. Ошону менен катар алардын жарымына жакыны айына бир жолудан аз ойношот.

3.2.5 Социалдык жана үй-бүлөлүк мүнөздөмөлөрү

Жалпы мүнөздөмөлөрү. Окуучулардын басымдуу бөлүгү Кыргыз Республикасында туулган (97,1%). Балдардын жарымынан көбү толук үй-бүлөдө жашайт (б.а. өспүрүмдөрдүн 67,9%ы атасы да, энеси да бар деп көрсөтүшкөн), 44,1%ы бир туугандары менен бирге жашайт. 18,1% респонденттер чоң ата-чоң энеси (тайата-тайенеси) менен жашай турганын, 9,6%ы үй-бүлөдө башка туугандары бар экендигин көрсөтүшкөн. 2%ы гана жатаканада же батирде жашай турганын көрсөтүшкөн. 2,8%ы өгөй атасы менен, 1,2%ы өгөй энеси менен жашайт деп белгиленет.

Үй-бүлөнүн социалдык-экономикалык абалы боюнча, 45,5%ы үй-бүлөсү өлкөдөгү башка бүлөлөргө караганда бир топ жакшы жашайт деп белгилеген, 32,4%ы алардын үй-бүлөсүнүн материалдык абалы орто деңгээлден жогору же бир топ жогору деп эсептейт, 19%ы өз материалдык абалын орто деп белгилеген, жана 2,4%ы гана алардын үй-бүлөсү өлкөдөгү башка үй-бүлөлөргө салыштырмалуу аз камдуу деп эсептейт.

Үй-бүлөдөгү мамиле. 43,4% респонденттер үйдө ата-энелери дайыма эрежелерди орното тургандыгын (эмне кылса болот, эмне кылууга болбойт) белгилешкен, ал эми 11,3%ынын пикиринде мындайга эч качан туш болушкан эмес. 41,2%ы ата-энелери **үйдөн сырткары жерде** жүрүм-турум эрежелерин орното тургандыгын, ал эми 12,5%ы мындай эрежелер жоктугун белгилешкен. Ата-энелери эрежелерди орнотот деп жооп бергендердин ичинде эркек балдар менен кыздардын саны болжол менен бирдей.

67,3% өспүрүмдөр (57,1% эркек балдар, 76,8% кыздар) ата-энелери алар кечти ким менен өткөрө турганын, ал эми 71,6%ы (62,5% эркек балдар жана 79,9% кыздар) кайсы жерде өткөрө турганын дээрлик бардык убакта билишет деп жооп беришкен. Ошол эле учурда сурамжылоого катышкан окуучулардын 11,4%ы кечки убакытты ким менен өткөрө турганын ата-энесине сейрек айтышканын же дээрлик эч качан айтышпаганын билдирген (13,9% эркек балдар, 9,0% кыздар). Көпчүлүк окуучулардын ата-энелери менен өз ара ишенүүчүлүк мамилеси калыптанган. Мисалы, өспүрүмдөрдүн көбү энесинин же атасынын эмоциялык колдоосуна оңой эле жетише алган (63,5%ы дээрлик дайыма жана 14,8%ы көп, тез-тез). Жана 9,1% гана окуучулар мындай колдоого сейрек жетишет же дээрлик эч качан жетишпейт.

Сурамжылоого катышкан окуучулардын көпчүлүгү өз ата-энелери менен болгон мамилесине ыраазы: 94,1%ын өз энеси менен жана 86,1%ын өз атасы менен мамилеси канааттандырат. Өз ата-энеси менен мамилесине ыраазы эмес экендигин билдирген өспүрүмдөрдүн саны салыштырмалуу төмөн болуп чыкты – 2,5% окуучу өз энеси менен жана 4,4%ы өз атасы менен болгон мамилеге канааттанбайт. Кыздар ата-энеси менен болгон мамилеге көбүүрөөк нааразы экендиги аныкталды (атасы менен болгон мамилеге 2,8% эркек балдар жана 5,8% кыздар нааразы болсо, энеси менен мамилеге 2,9% кыздар, 1,8% эркек балдар наарзы экен).

Изилдөөнүн алкагында анкетага тамеки чегүүчү, ичкилик иче турган, баңги зат колдонгон досторго тиешелүү суроолор киргизилген. 30%га жакын окуучулар (35,4% эркек балдар жана 25,6% кыздар) тамеки тарткан достору бар экендигин билдиришти. Өзү жөнүндө маалыматка салыштырууда (29,0% балдар жана 9,2% кыздар) кыздар үчүн тамеки тарткан достору жөнүндө айткандан, өзү тамеки тарта тургандыгын билдирүү кыйыныраак экендиги аныкталды.

26,5%ынын (26,2% эркек балдар жана 26,8% кыздар, өзү жөнүндө маалыматтарда олуттуу айырма жок) ичкилик ичкен достору жана 5,0%ы (6,3 % эркек балдар жана 3,9% кыздар, өзү жөнүндө маалыматта ушул эле катнашта) айрым достору каннабис чегип көргөнүн билдиришкен. Тыюу

салынбаган да, салынган да заттарды колдонуу билдиргенге караганда бир топ жогору деп бааланат (эркек балдар муну кыздарга караганда көбүрөөк көрсөтүшкөн) – 8-таблица.

8-ТАБЛИЦА: Психоактивдүү заттардын өзү жөнүндө маалыматтарга салыштырмалуу достор арасында жайылышы,%

Жайылышы	Тамеки	Ичкиликтин бардык түрү	Каннабис	Ингалянттар	Экстази
Өмүрүндө (өзү жөнүндө)	28,6	29,7	2,2	5,8	0,4
Заттарды колдонуучу достор *	30,1	26,5	5,0	8,6	2,4

* заттарды колдонуучу куру дегенде бир нече досу бар экендигин билдирген респонденттердин үлүшү

Бош убакытты өткөрүү. Анкетага бош убакытты өткөрүү жөнүндө бир нече суроо киргизилген. Сүрөттө көрүнүп тургандай, мектеп окуучулары жашоосун жетиштүү деңгээлде активдүү өткөрүшөт.

- 83,7% эркек балдар жана 77,0% кыздар спорт менен жумасына бир жолудан кем эмес алектенет, ал эми 5,4%ы спорт менен эч алектенбейт.
- 69,0% сурамжыланган окуучулар интернет менен пайдаланат,
- 54,6% өспүрүмдөр китепти жеке ыракаты үчүн окуйт,
- 51,9% окуучулар музыкалык аспапта ойноо, ырдоо, сүрөт тартуу ж.б. сыяктуу башка нерселер менен алектенет.
- 37,0% окуучулар өз убактысын достору менен өткөрүп, өз ыракаты үчүн сейил бактарды, соода түйүндөрүн жана көчөлөрдү кыдырышат.
- 6,3%ы кечкисин дискотекаларга, барларга, клубдарга жана кечелерге барышат (9,7% эркек балдар жана 3,1% кыздар),
- 1,2%ы оюн (акча утуп алууга боло турган) автоматтарында ойношот.

4-СҮРӨТ: Бош убакытты өткөрүүнүн түрлөрү – жумасына бир жолудан кем эмес жана андан көп, %

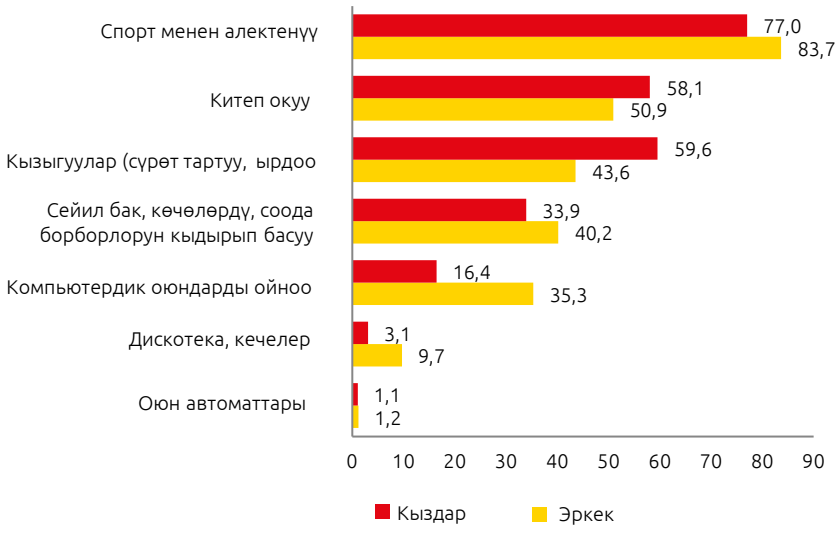

3.2.6 Кыргызстан Европа өлкөлөрү менен салыштыруу

Жогоруда айтылгандай, изилдөөнүн башкы максаты Европа аймагында ESPAD-ге мүчө өлкөлөрдө 15-16 жаштагы мүмкүн болушунча көп сандагы мектеп окуучуларынан тамеки чегүү, ичкилик ичүү, тыюу салынган баңги заттарын жана башка психоактивдүү заттарды колдонуу жөнүндө салыштырмалуу маалыматтарды алуу болчу.

Кыргыз Республикасынын окуучулары арасында жүргүзүлгөн сурамжылоонун натыйжаларын Европанын 35 өлкөсүндө ошол эле методология менен изилдөө инструменттерин колдонуу менен жүргүзүлгөн ушундай эле изилдөөнүн орточо натыйжалары менен салыштыруу Кыргыз Республикасында тамеки, ичкилик жана тыюу салынган баңгы заттарынын бардык түрлөрүн колдонуу бир топ аз жайылгандыгын күбөлөйт. Эң чоң айырмачылыктар ичкиликтер менен тыюу салынган баңги заттардын жайылышы жагынан байкалат, ал эми ингалянттардын жайылышы боюнча айырма аз.

Исландия (16%), Мальта (29%) жана Бельгия (31%) тамеки чегүү жагынан Кыргыз Республикасы менен дээрлик бирдей көрсөткүчкө ээ. Исландияда (35%) ичкилик ичүү деңгээли да бирдей; Молдова (4%) каннабисти колдонуу деңгээли боюнча эң жакын турат. Ингалянттарды колдонуу Кыргыз Республикасындагы өспүрүмдөр арасында эң кеңири тараган болуп эсептелет, Европа аймагындагы 10дон ашык өлкөдө анын жайылышы боюнча көрсөткүч бирдей (2-6%). Бул Украина, Нидерланд, Норвегия, Франция, Чехия, Италия, Молдова, Португалия, Румыния, Исландия, МЮР Македония, Фарер аралдары, Дания, Болгария, Бельгия жана Албания сыяктуу өлкөлөр.

5-СҮРӨТ: Кыргыз Республикасынын көрсөткүчтөрүн Европа өлкөлөрүнүн орточо көрчөткүчтөрү менен салыштыруу

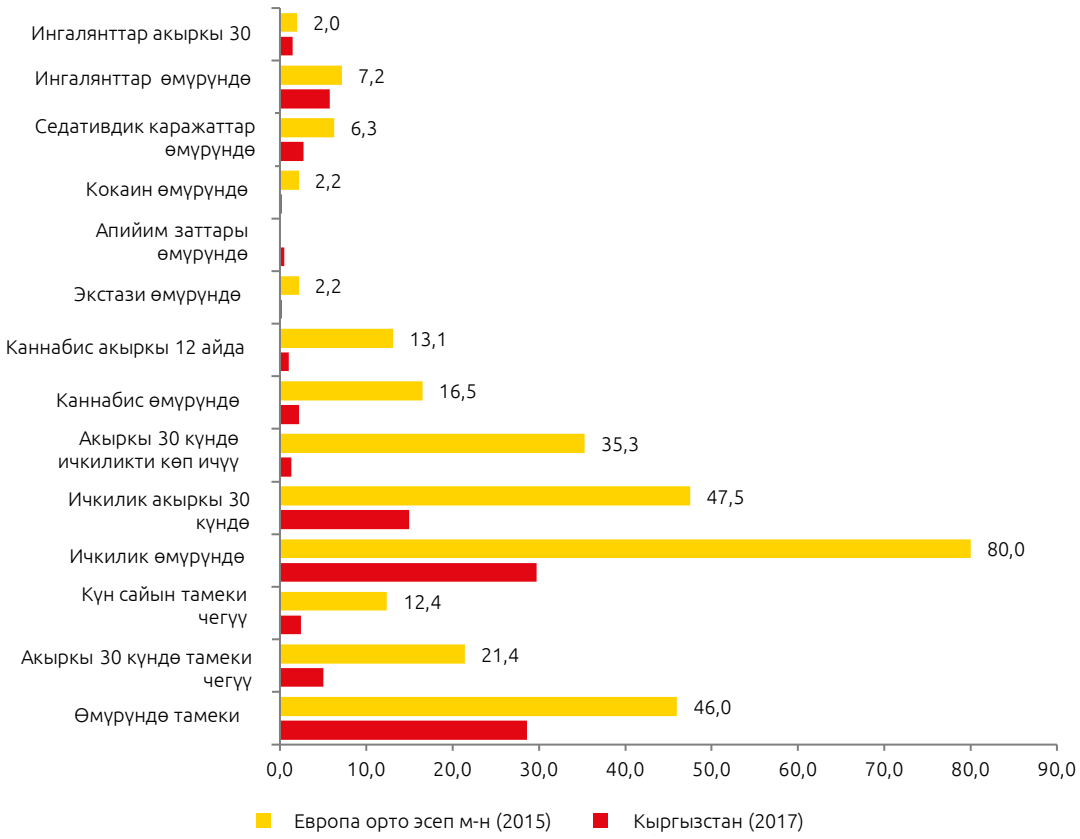

Борбордук Азияда баңги заттарынын жайылышын алдын алуу боюнча ЕБдин программасы жөнүндө (КАДАП 6)

КАДАПтын азыркы 6 бөлүгү 2015-жылдын апрелинде башталып, ЕБге мүчө мамлекеттердин Германиянын эл аралык кызматташтык коому GIZ (Deutsche Gesellschaft für die Internationale Zusammenarbeit, www.giz.de) жөнгө салуучу уюмдар ассоциациясы тарабынан ишке ашырылууда. КАДАП ЕБдин мыкты тажрыйбаларын өз ара бириктирип, аны Казакстан, Кыргызстан, Тажикстан, Түркмөнстан жана Өзбекстан өлкөлөрүнө түздөн-түз берип келет.

КАДАП 6 Европа Биримдиги тарабынан каржыланат жана төрт компоненттен турат. Баңгы заттарга күрөшүү боюнча улуттук стратегия (БКУС): бул компонент баңги заттарга каршы күрөшүү боюнча ЕБдин тең салмакташылган саясаты жөнүндө, ошондой эле ЕБ өлкөлөрүндө ишке ашырылып жаткан түрдүү улуттук стартегиялар жөнүндө мамлекеттердин бийликтеринин билимин кеңейтүүгө багытталган. Ал Борбордук Азия өлкөлөрүнүн өкмөттөрүнө мурдакы Баңгы заттарга күрөшүү боюнча улуттук стратегияларын, баңги заттарга каршы күрөшүү жаатындагы иш-аракет пландарын жана мыйзамдарын кайра кароодо жана жаңыларын иштеп чыгууда көмөк кылат. Ал Нидерланд өлкөсүнүн Тримбос институту тарабынан ишке ашырылууда (www.trimbos.nl).

Улуттук координациялык борбор (УКБ): бул компонент Чехиянын ResAd компаниясы (www.resad.cz) тарабынан ишке ашырылып, Европанын баңги заттарга жана баңгилик көз карандылыкка мониторинг жүргүзүү борборунун (ЕББКМЖБ) стандарттарын үлгү катары колдонуу менен, маалымат топтоодо жана колдо бар маалыматтардын негизинде саясатты калыптандырууда БА өлкөлөрүнө колдоо көрсөтүүгө багытталган.

Профилактика: Баңгиликке каршы күрөшүү боюнча улуттук бюро тарабынан ишке ашырылат (Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii) (www.kbpn.gov.pl). Бул компонент профилактика боюнча программалар менен иш-чараларды ишке ашырууда Борбордук Азиянын бардык өлкөлөрүнө Европанын алдыңкы тажрыйбаларын жана эл аралык стандарттарды пайдалануу менен колдоо көрсөтүүгө багытталган.

Дарылоо: бул компонент Франкфурттун колдонмо илимдер университети тарабынан (www.frankfurt-university.de) ишке ашырылат жана БА өлкөлөрүнө алардын дарылоо жана келтирген зыянын төмөндөтүү программалары боюнча Европанын алдыңкы тажрыйбаларын жана эл аралык стандарттарды пайдалануу менен колдоо көрсөтүүгө багытталган.

Published by © ResAd, 2018
Опубликовано © ResAd, 2018
Жарыяланды © ResAd, 2018

1st edition | 1-е издание | 1-басылыш

2017

SUBSTANCE USE AND ADDICTION AMONG YOUTH

ПСИХОАКТИВНЫЕ ВЕЩЕСТВА И ЗАВИСИМОСТИ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ

This publication has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of AIDS Foundation East West together with ResAd s.r.o. (LLC), and can in no way be taken to reflect the views of the European Union, or the Government of Kyrgyz Republic.

Данная публикация была подготовлена при поддержке Европейского Союза. Содержание данной публикации является исключительной ответственностью СПИД Фонда Чыгыш Батыш и ResAd s.r.o., и ни в коей мере не может отражать взгляды Европейского Союза.

The European Union is made up of 28 Member States who have decided to gradually link together their know-how, resources and destinies. Together, during a period of enlargement of more than 50 years, they have built a zone of stability, democracy and sustainable development whilst maintaining cultural diversity, tolerance and individual freedoms. The European Union is committed to sharing its achievements and its values with countries and peoples beyond its borders.

Европейский Союз состоит из 28 государств-членов, которые решили постепенно объединить свои знания, ресурсы и судьбы. В течение периода роста длившегося более 50 лет, они вместе построили зону стабильности, демократии и постоянного развития при этом сохранив многообразие культур, терпимость и гражданские свободы. Европейский Союз привержен принципам передачи своих достижений и ценностей странам и народам, находящимся за его пределами.

Published by © ResAd, 2018
Опубликовано © ResAd, 2018
Жарыяланды © ResAd, 2018

Distributed free of charge.

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Trimbos instituut
Netherlands Institute of Mental Health and Addiction

ResAd

National Bureau for Drug Prevention

FRANKFURT UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

ISBN 978-80-905795-0-7